

Беларусь Спартыўная

СПЕЦЫЯЛЬНЫ ПРАЕКТ «НОВАГА ЧАСУ»

novychas.by

12-13

НАДЗВЫЧАЙНЫ
ЧЭМПІЯНАТ
ЕЎРОПЫ

14-15

АЛЕНА ГЕНДЭЛЬ:
«ВЕРУ, МЫ
БУДЗЕМ
РАДАВАЦА ЖЫЦЦЮ ў
ЦУДОЎНАЙ
КРАІНЕ»

7

Фота Reuters

Свята свабодных людзей

Сяргей КАЙКО

**Публіцыст Ілля Мільштэйн
некалі напісаў: «Калі ў
чалавечай гісторыі ёсць
які-небудзь сэнс, то гэта —
рух народаў да свабоды».
Прыкладна тое самае
можна сказаць і пра спорт:
самае карыснае, што ён
робіць для чалавецтва, —
доруць адчуванне свабоды,
палёту, шчасця.**

Усё гэта мы зараз бачым на футбольных палях Еўропы, па якіх бадзёра крочыць EURO. Знясілены пандэміяй і татальнай ізаляцыяй, знямоглы ад аднастайнасці каранавіруснага існавання, спакутаваны ад абмежаванняў і зачыненых межаў, Стары Свет нанова цешыцца вольнасцю свабоднага жыцця. Так, дзёмухаючы на ваду, з велізарнымі асцярогамі, але больш не трэба сядзець дома на датацыі ці «ўдаленцы» і дыхаць свежым паветрам толькі на акрэсленай санэпідстанцыі тэрыторыі ў сваім мікрараёне. І тое радасць, бо свабода лепш, чым несвабода, як казаў адзін расійскі палітык.

Час бяжыць імкліва, і сёння мы выпускаем ужо чацвёрты спартыўны дадатак. Традыцыйна стракаты на тэмы, багаты на жанры і меркаванні. Галоўнае ж сярод актуальных спартыўных мастацтваў вылучаць і не трэба, і так усё зразумела: гэта ён самы, футбольны чэмпіянат Еўропы, якім дышае не толькі Еўропа, а і ўвесь свет. У глыбіні старонак вы прачытаеце працяглы анонс турніру — з разважанымі пра бягучы момант і пра асаблівасці фармату, з асцярожнымі прагнозамі і сімпатыямі да асобных каманд. Гэтыя ж радкі — пра нешта больш важнае, што выплюхнулася на нас праз тэлеэкраны ўжо ў першыя дні чэмпіянату.

Перш за ўсё, гэта прыкметы свята для свабодных людзей. Заўсёдня ў такія дні, але ж надта адчувальныя цяпер, пасля паных месяцаў у карантыне, калі абнуліліся многія стэрэатыпы і настроікі.

Калі паўабаронца Крысціян Эрыксен са зборнай Даніі паваліўся на траву ад прыпынення сэрца, яму кінуліся дапамагачы і свае, і чужыя, а трыбуны — і потым увесь свет — сцяўліся ад салідарнасці з футбалістам і выбухнуў радасцю, калі ён ачунаў у лякарні. Калі ўкраінцы ў Амстэрдаме адыграліся з 0:2

у матчы з зорнымі нідэрландцамі, захапляльным ходырам заходзілі не толькі трыбуны стадыёна, але — так-так — нават фан-зона ў расійскім Піцеры. Калі 37-гадовы Горан Пандзеў забіў аўстрыйцам, гэта стала падзеяй, нягледзячы нават на тое, што «маленькая» зборная Паўночнай Македоніі ў выніку ўсё роўна прайграла.

Бо свята і свабода для ўсіх — гульцоў, заўзятараў, тэлевізійшчыкаў і тэлегледачоў. Тры гады мы жылі без такой спартыўнай ажыятацыі — тры доўгія гады не адчувалі локця і пляча адно аднаго.

З Беларусі гэтыя мянтальныя абшары бачацца асабліва востра. Эстэтычныя кантрасты б'юць проста ў лоб. І ў той час, калі трыбуны лонданскага «Уэмблі» стракацяць ад усякіх-розных сцягоў і слоганаў, у Мінску на гульні першай лігі сілавікі не дазваляюць заўзятарам падтрымаць знявольнага блогера-футбаліста Аляксандра Івуліна — і некаторых звыкла забіраюць у бусік. І ў той час, калі перад матчами EURO кожны жадаючы можа падтрымаць (ці адмовіцца) сусветны рух супраць расізму «Black Lives Matter», у беларускім футболе, дзе «спорт па-за палітыкай», клубы змушаюць падпісваць праўданы

ліст пад пагрозай скарачэння фінансавання. І ў той час, калі на чэмпіянаце Еўропы журналісты-каментатары сядзяць у працоўных ложах ды прэс-цэнтрах, у Беларусі журналісты — і не толькі спартыўныя — сядзяць на Акрэсціна.

У Мінску, вядома, намагаюцца адпавядаць вялікаму футбольнаму фэсту — нават адкрылі на стадыёне «Дынама» фан-зону з півам і рознымі актыўнасцямі. Але калі меркаваць па сціплым справаздачам медыя, то неак не падобна, што беларусы масаварынуліся глядзець футбол на свежым паветры. І гэта нягледзячы на вольны ўваход. У асноўным спажываюць EURO дома ці ў гасцях — ды толькі жартуюць у сеціве, што як пойдзеш на «Дынама» заўзець са сцягам Англіі ці Польшчы, то вечар можна лёгка скончыць у бліжэйшым РУУС. І пасля гэтага выпасці з працэса тыдні на два — а то і да самага фіналу ў Лондане.

У гэтым сэнсе лепей адчуваюць сябе беларускія дыяспары. Бо там, дзе для адных свабода заканчваецца, для іншых яна толькі пачынаецца. Варшава, Кракаў, Уроцлаў... Кіеў, Львоў, Чарнігаў... Усюды весела, шматлюдна і можна гаварыць што хочаш, і размахваць чым хочаш, і ніхто табе нічога не скажа пра

«незаконнае пікетаванне» і «несанкцыянаванае мерапрыемства».

Заўзець, што праўда, беларусам няма за каго, бо наша зборная зноў на вялікае свята не патрапіла — і невядома калі патрапіць. Зрэшты, тэма ўдзелу беларускіх футбалістаў у будзь-якім форуме нацыянальных каманд занадта даўня, балючая і «заюзаная», каб яе цяпер развіваць і ціснуць на старыя мазалі. Таму не будзем — і так усё зразумела.

Будзем глядзець на іншых і старацца атрымліваць асалоду. Тым больш, мяркуючы па беларускім фэйсбуку, стаміўшыся чакаць прарыву ад сваіх, айчынныхых прыхільнікаў футбола ўжо набылі сабе паралельныя сімпатыі на такіх топ-форумах. Адны за украінцаў ці расіян — бо суседзі. Другія — за датчан, харватаў, шведаў, бо і мы маглі б, як яны. Трэція — за магутных французаў, італьянцаў, іспанцаў, бо тыя — майстры і гранды, на якіх прыемна паглядзець.

То будзем назіраць — і спасцігаць гульні народаў, і падзяляць свята свабодных, і атрымліваць недаатрыманае, і верыць у лепшае.

**Працяг тэмы чэмпіянату Еўропы
на 12-13 старонках »**

Вымушаная пасадка: як паветранае эмбарга Еўропы паўплывае на беларускі спорт

Аляксей АСАНОВІЧ

Спачатку мы даведаліся, што Беларусь спартыўная будзе без дзявохага (U19) чэмпіянату Еўропы па футболе. Потым — без хаккейнага чэмпіянату свету. Потым — па чарзе: без чэмпіянату свету па пяцібор'і, каманднага чэмпіянату Еўропы па настольным тэнісе, этапа Кубка свету па біятлоне, велатрэкавага чэмпіянату Еўропы, сусветнага першынства па паўэрліфцінгу.

Але катаклізмы вакол беларускага спорту працягваюцца. Цяпер мы назіраем, як на яго ўплывае еўрапейская забарона на палёты на Захад і назад.

«Непрадказальная і небяспечная краіна»

Афтэршока пазапланавай пасадкі рэйса «Ryanair» RYR 1TZ па спорце пайшлі амаль адразу. Праз два дні пасля «выдатнай аперацыі спецслужбаў» гуляць таварыскі матч у Мінску адмовіліся літоўцы.

«Падзеі ў нядзелю паказалі, што гэта непрадказальная і небяспечная краіна не толькі для грамадзян Беларусі, але і для нашых суайчыннікаў. Асацыяцыя футбалістаў Літвы заклікае Федэрацыю футбола Літвы агучыць дакладную пазіцыю ў сітуацыі, якая склалася, адмяніць гульню і ўпэўніцца, што ў будучыні ўсе матчы будуць праводзіцца толькі ў бяспечных краінах», — так адрэагавалі на «заямленне» борта ў Асацыяцыі футбалістаў Літвы.

«Улічваючы сёняшнюю сітуацыю, нацыянальная і маладзёжная каманды не будуць прымаць удзел у матчах у Беларусі. Гэта занадта рызыкаўна, мы не хочам рызыкаваць гульцамі і іх блізкімі. Наш план — не ехаць на гэтую гульню», — заявіў генеральны сакратар Федэрацыі футбола Літвы Эдгарас Станкявічус.

Потым з календара беларускай «маладзёжкі» зляцела і сустрэча адбору EURO'23 супраць Кіпра. Гуляць збіраліся 5 чэрвеня 2021 ў Беларусі — цяпер матч запланаваны на 1 чэрвеня 2022 года. «Пасля кансультацыі паміж дзвюма федэрацыямі і УЕФА» — удакладняе афіцыйны рэліз з гэтай нагоды.

Потым далі заднюю і патэнцыяльныя госці Сінявокай са Сьера-Леонэ. Зборная гэтай афрыканскай краіны адмовілася ляцець у Мінск з-за... «У федэрацыі футбола афрыканскай краіны адбыліся выбары, а ў іх

выніку — змянілася кіраўніцтва. Яшчэ да таго прадстаўнікі Сьера-Леонэ перасталі выходзіць на сувязь з БФФ і УЕФА», — тлумачыць рэліз беларускай федэрацыі. «Мы павінны былі згуляць таварыскі матч супраць Беларусі. Але ў нас здарылася шмат траўм, і перад важнай гульні супраць Беніна давялося правільна паставіць прыярытэты», — удакладняе галоўны трэнер сьералеонцаў Джон Кейстэр...

Календары прарэзліся, як градкі на агародзіку ў Ландыш-Анетаве пасля праходу руплівай гаспадыні. І што ты будзеш рабіць? Прычым зразумела, што хоць трохі рэальныя палітычныя ноткі ёсць толькі ў адмове літоўцаў. Бо ім і ляцець не трэба, і яны больш-менш ведаюць, што нічога страшнага на самой справе з імі ў Беларусі не здарыцца. Ну, хутчэй за ўсё... Астатнія адмаўляюцца аб'ектыўна: як ляцець са Сьера-Леонэ ці нават з Кіпра? Кіпрыёты 31 мая афіцыйна закрылі сваё неба для палётаў з Беларусі і самі ў РБ лятаць кінулі.

Што да Сьера-Леонэ, то ў навіны пра траўмы можна і паверыць. Але для гэтага важна разумець: яны збіраліся ляцець рэйсамі ці чартэрам — і адкуль? Калі рэйсамі і з радзімы — усё зразумела: «Skyscanner» нават не дае варыянтаў пралёту з Фрытаўна да Мінска ў чэрвені. Калі чартэрам — то ці далі б ім шанец праляцець над Еўрасаюзам у Мінск? А тут яшчэ і «матч дваццацігоддзя» з Бенінам неўзабаве... Прасцей адмовіцца, пакуль не позна.

Але адмаўляюцца не толькі дзеючыя прафесіяналы, у якіх сапраўды ёсць справы, важнейшыя за «таварнякі». Матч-святкаванне 110-годдзя беларускага футбола таксама знік з павесткі так жа раптоўна, як і з'явіўся. «Перанесены на неазначаны час», — развяла рукі ў бакі Беларускай федэрацыя футбола. Перад гэтым адмовіліся ад удзелу літовец Эдгарас Янкаўскас і чэх Томаш Расіцкі. Абодва зусім нядаўна вельмі хацелі выйсці на газон «Дынама» — але вырашылі пасля выпадку з «Боінгам» пачакаць...

«На жаль, умовы не гарантваны»

І так кожны новы дзень прыносіць неспадзяванку. 8 чэрвеня зноў падкузьмілі хакеістаў: мінскае «Юнацтва» выключылі з ліку ўдзельнікаў Лігі чэмпіёнаў-2021/22. «Адной з абавязковых умоў нашага агульнаеўрапейскага спаборніцтва з'яўляецца бяспечнае перасоўванне і знаходжанне ў краінах каманд, заўятараў, афіцыйных прадстаўнікоў, партнёраў і дастаўнікаў паслуг. На жаль, у дадзены момант такія ўмовы не гарантваны ў дачыненні да паездак у Беларусь і з

Дата AFP 2021 / ONLINER.BY

Беларусі», — выказаліся босы турніра. Што не так нечакана: у мінулым сезоне «па палітычных» адмовіўся ляцець у Мінск на гульню КХЛ фінскі «Ёкерыт», а незадоўга да выключэння — шведскі «Лександ» на матч з тым жа «Юнацтвам» у Лізе чэмпіёнаў. Як мінскае «Дынама» у КХЛ будзе ездзіць да рыжскіх аднаклубнікаў і тых жа фінаў — пытанне адкрытае.

Тым часам імкліва набліжаецца ліпень — традыцыйная пара кваліфікацыйных еўракубковых раундаў. Чатыры беларускія клубы рыхтуюцца стартаваць у дзвюх Лігах — чэмпіёнаў і канферэнцый. Пытанне, як дабрацца да Беларусі, неўзабаве паўстане перад супернікамі беларускіх клубаў — і вось тут некаторыя з іх могуць паспрабаваць выкарыстаць карту «рызык і небяспекі», каб спросціць сябе вынікі лёсавання.

Уявіце, калі на нейкім этапе еўракубкаў умоўнаму аўстрыйскаму клубу выпадае доля ляцець у Беларусь: ляцець на чартэры з ЕС ён не можа — еўрапейскія самалёты над Моцнай і Квітнеючай не лятаюць. Выклікаць чартэр з Беларусі ён не можа — «Белавіі» над ЕС лятаць таксама забаронена. З чартэрных варыянтаў застаецца, напрыклад, спроба арандаваць борт ва ўмоўнага «Аэрафлота», які прыляціць з Масквы, завязе аўстрыйскаў у Мінск і адтуль, а потым адправіцца назад у Маскву. Лішнія грошы, лішнія складанасці — а вырашаць падчас кваліфікацыі давадзецца даволі хутка, паміж раўндамі бывае і па тыдні, і па шэсць дзён часу. Можна проста не паспець. Камбінаваны варыянт: чартэр да ўмоўнага Вільнюса і адтуль на аўтобусе? Можна паспрабаваць, але ў гэтым выпадку патрэбныя візы: «аэрапортавае» 5-дзённае бязвізавае «акно» сухаземна не адчыняецца. Неабходна яшчэ і жаданне ехаць. А супернік можа пачаць зноў «грукацца ў лічку» УЕФА: «А ці бяспечна туды ўвогуле ехаць, у гэтую Беларусь?»

Калі глядзець на рэйсавыя варыянты, нашмат лягчэй не становіцца. Самае простае — ляцець у Маскву, адтуль — у Мінск. Але колькасць гадзін стыкоўкі, неабходнасць начоўкі, лішнія (і немалыя) траты...

І чым далей ад Беларусі, тым складаней. Як ляцець умоўным паўночнаірландцам ці ісландцам? Партугальцам? Андорцам? У Лізе канферэнцый умоўны супернік БАТЭ пры складаным маршруце можа выйсці ў нядрэнны «мінус».

Санмарыянам выпадзе гуляць з салігорскім «Шахцёрам» — гэта рэальна можа сур'ёзна лягнуць па бюджэце аматараў. У «Трэ Фіорэ» свайго Першага Рудакіравання, якое, калі што здарыцца, падкіне грошыкаў, няма. І найлепшы шанец вырашыць гэтае пытанне — падняць лямант пагучней. А што ў адказ сказаць беларусам пра сваё чыстае мірнае неба?

Таму еўракубкі для беларускіх клубаў — гэта вялікае пытанне. Паглядзім, як яно вырашыцца. Ці можа тут быць выключэнне накшталт хакейнага? Тэарэтычна, так, але, хутчэй за ўсё, УЕФА будзе вырашаць праблемы па меры іх лёсавання.

«Неспартыўныя паводзіны кампаній Еўрасаюза»

Усё гэта працуе не толькі на ўваход, але і на выхад. Як лятаць беларускім спартсменам? Праз што? «Рэйс па маршруце «Беларусь — Францыя» быў адменены, але мы трымаем руку на пульсе. Імгненна перабраніравалі білеты на Маскву. Але і гэты рэйс быў адменены. На дадзены момант мы зноў перабраніравалі — і цяпер ляцім праз Кіеў. Складанасць у тым, што наш рэйс павінен быць прамым, а калі будзе стыкоўка, мы павінны вытрымаць дзесяцідзённы каранцін. Таму робім усё магчымае, каб даставіць нашых спартсменаў у цэласці... У Кіеў мы трапім на аўтобусе, заможым аўтобус канкрэтна для

нашай дэлегацыі. У 9 вечара аўтобус адправіцца, у 4 раніцы мы будзем у «Барыспалі». Фінансавы бок павялічыцца, але мы павінны рабіць усё, каб спартсмены трапілі на гэты турнір», — скардзіцца ў сюжэце АТН старэйшы трэнер беларускай зборнай па боксе Святлана Навумчык.

На аўтобусе паехалі ў Польшчу весляры. На аўтобусе ж вярнуліся пасля рыжскага першынства свету хакеісты. Валейбалісткі на этапу «Залатой Еўралігі» ў Прагу дабраліся праз Стамбул: з начоўкай там шлях заняў 20 гадзін замест 2-х...

«Камандзе Уладзіміра Шантаровіча хутка выступаць на чэмпіянаце Еўропы ў Познані. Такія неспартыўныя паводзіны кампаній Еўрасаюза ставіць у няроўныя ўмовы ўдзельнікаў будучых стартаў, што падрывае асноўныя прынцыпы спорту», — выносіць прысуд «Беларусь 1».

Сапраўды: лішнія гадзіны, а калі-небудзь і суткі падарожжа, наўрад ці нададуць спартсменам настрою перад важнымі стартамі. Але такі ў нас зараз казачны лёс.

Футбалістам у тых жа еўракубках будзе таксама цяжка намалываць прамы маршрут да месца спаборніцтваў. Хіба што ўсё тая ж хітрыкі: праз Маскву, праз Стамбул і гэтак далей. Варыянты могуць быць рознымі, але выбіраць давадзецца паміж дрэнным і яшчэ горшым. І памятаць, што, напэўна, лепш лішнія налятаць і даплаціць, чым зусім без еўракубкаў, як хакейнае «Юнацтва».

Футбалісты і хакеісты — яшчэ ладна, у іх звычайна ёсць чым плаціць. А вось ўсе астатнія лятаць строга рэйсавымі — і ім давадзецца (і ўжо даводзіцца) накручваць кругі. І нават ужо ў алімпійскі Токія нельга адправіцца рэйсам «Белавія».

Вельмі дорага і балюча адгукаецца беларускаму спорту дэтэктывная гісторыя з гвалтоўнай пасадкай у Мінску «Боінга» з апальным блогерам на борце.

Што паказаў чэмпіянат свету ў Рызе

Іван КАРПЕНКА

Скончыўся ці не самы незвычайны хакейны ЧС за шмат апошніх гадоў. Чаго ў ім толькі ні было: і скандальны перанос часткі турніра праз палітыку, і бязлюддзе на трыбунах праз каронавірус, і сенсацыйныя вынікі асобных матчаў, і выніковае чэмпіёнства каманды, якая пачала чэмпіянат з трох параз запар.

Фух... Самы час, супакойшыся, асэнсаваць сусветны форум на грунце яго самых значных з'яў. І зрабіць высновы, не ўсе з якіх заведама навідавоку.

Фота Reuters

Захараў праваліўся

Так, пра гэта ўжо шмат сказана, але ж зафіксуем: стаўка беларускага хакейнага камандавання на дзяржаўнага лаяліста Міхаіла Захарава правалілася з велізарным грукатам. Прайграўшы шэсць матчаў з сямі (у тым ліку брытанцам), зборная Беларусі фінішавала на апошнім месцы ў сваёй групе — і на перадапошнім агульным. Горш атрымалася толькі ў італьянцаў, але ж і яны ў сваёй сонечнай краіне хакей не надта культывуюць.

Гэта быў ужо трэці падыход трэнера Захарава да стэрна нацыянальнай зборнай, і як тут не ўзгадаць — хай і трохі прыцягнуўшы — вядомы выраз пра тое, што гісторыя звычайна паўтараецца ў выглядзе трагедыі і фарса. Бо нідзе і ані разу гэты кіпучы спецыяліст не ашчаслівіў ні каманду, ні яе заўзятараў.

У 2005-м усё скончылася фантасмагарычным фіяска ў алімпійскай кваліфікацыі, якое многія лічаць ці не самым чорным днём у гісторыі беларускага хакея. Тады (дарэчы, зноў-ткі, у Рызе) лёс пуцёўкі на Гульні-2006 вырашаўся ў матчы «Латвія — Беларусь». І нашы хлопцы яшчэ за пяць хвілін да фінальнай сірэны ўпэўнена вялі справу да перамогі — 4:2. Але затым здарылася сапраўдная канфузія: цягам 140 секунд, датэрмінова разняволеныя, беларусы прымудрыліся прапусціць тры шайбы і застацца без Алімпіяды і ля разбітых ночваў.

У 2010-м Захараў нарэшце павёз зборную на Гульні — у канадскі Ванкувер. Туды беларусы патрапілі ўвогуле без адбору, за кошт высокага сусветнага рэйтынгу, які забяспечылі заакіяўскія трэнеры Курт Фрэйзер і асабліва Глен Хэнлан. Але ў Канадзе каманду зноў чакаў смутак: прайграўшы тры матчы з чатырох, «захараўцы» засталіся па-за чвэрцьфіналам. Такі вынік галоўны трэнер, у прыватнасці, патлумачыў словамі, якія ўвай-

Фота www.hockey.by

шлі ў летапіс як «Паданне аб голых фінскіх хакеістах».

І гэта не жарг. «Да вырашальнага матча каманда была вымушана рыхтавацца ў маленькім пакоі, дзе не было туалета і душа, — скардзіўся Захараў павяртанні ў Мінск. — Гульцы былі абураныя. Ім даводзілася хадзіць у агульную прыбіральню. А побач была распранальня жаночай зборнай Фінляндыі, і гэтыя дзяўчаты бегалі перад хакеістамі голямі».

Ну вось: ад Рыгі да Рыгі транзітам праз Ванкувер — так усё і закальцвалася. З тым самым прадказальным вынікам: Захарава зноў звольнілі. Гэта адбылося падчас выканання ФХБ 7 чэрвеня, пра што «НЧ» ужо пісаў.

Вудкрафта прызначылі

Пісалі мы і пра пераемніка Захарава на галоўнай трэнерскай пасадзе беларускага хакея. Ім стаў канадзец Крэйг Вудкрафт, які паралельна працягне кіраваць мінскім «Дынама».

У гэтай звестцы ёсць дзве навіны: добрая і дрэнная. Добрая — што з кандыдатурай вызначыліся так хутка, і, на першы погляд, гэта годны варыянт. Бо мінулы сезон у КХЛ канадцу памінушчы Вудзі пайшоў у залік — «зубры» няблага глядзеліся, паспяхова пераадолелі «рэгулярку» і патрапілі ў плэй-офф.

Дый беларускі хакей ён ведае добра, уздоўж і ўпоперак, а тут яшчэ і цэйтнот: у жніўні ў зборнай чарговая алімпійская кваліфікацыя — няма калі перабіраць імёны-прозвішчы.

Кепскае ж за такім выбарам іншае. Ці дакладней сказаць — выбуханебяспечнае. Прынамсі, у бліжэйшыя месяцы Вудкрафту і яго памочнікам давядзецца рупіцца на два фронты: у клубе і ў зборнай. Як мы ўжо адзначалі, гэта доволі сумнеўная практыка і ў лепшых хакейных дамах свету яе імкнуща пазбягаць.

Бо глядзіце: у жніўні «Дынама» чакае рашаючы этап падрыхтоўкі да новага сезону ў КХЛ, які стартуе 1 верасня. Перад гэтым — у сярэдзіне трэцяга летняга месяца — «зубры» возьмуць удзел у Кубку Салея, дзе ім патрэбна перамагчы, ужо хаця б з гледзішча іміджу. Алімпійская кваліфікацыя запланавана на 26-29 жніўня — і пройдзе ў Славакіі, дзе супернікамі беларусаў, акрамя гаспадароў, будуць аўстрыйцы і палякі.

Карацей, накладанні па часе бачныя ўжо сёння, і калі гульцоў яшчэ можна падзяліць паміж зборнай і клубам — гэта ўвогуле звычайная справа — то як падзяліць трэнера, які адначасова мусіць быць і там, і там? Выглядае, што частку абавязкаў Вудкрафт вымушана ўскладзе на кагосьці з асістэнтаў — інакш ніяк. І, канешне, гэта падвышае рызыкі і можа вылезці бокам, як і любая імклівая пагоня за двума зайцамі. Дзесьці на адным са шляхоў, ці на абодвух адразу, патрапіць пад абцас бананавая лупіна — і як бы айчынны хакей у чарговы раз не аказаўся ў станавішчы «дагары нагамі».

Фазель ухіліўся ад адказу

Зрэшты вернемся ў Рыгу і адзначым, бадай, глушное — тое, якім працоўкі слухомна стала рашэнне ІХФ аб пераносе часткі ЧС з Мінска. Рэнэ Фазель, як мог, блакаваў такі захад: адмыс-

лова ездзіў у Беларусь, абдымаўся з Аляксандрам Лукашэнкам і Дзмітрыем Баскавым, даваў за спакойлівыя інтэрв'ю — маўляў, у краіне ўсё добра, пратэсты сціхлі, можна гуляць хоць у хакей, хоць у даміно. Цікава, што ён зараз думае пра гэтыя хвалёны беларускі спакой, што ў любы момант можа ўзарвацца міжнародным скандалам?

Бо гэта ж акурат пасярод чэмпіянату ў Мінску саджалі не толькі людзей у турму, але і чужыя пасажырскія самалёты ў суправаджэнні знішчальніка. Давайце ўявім, што гісторыя імя Рамана Пратасевіча і Сафіі Сапега адбылася б на тле хакейных матчаў у «Мінск-Арэне». Як бы далей гулялі хакеісты? Як паводзілі б сябе заўзятары? А галоўнае — як прайшлі б рашаючыя матчы? Бо фінал і двубой за трэцяе месца планаваліся ў беларускай сталіцы. І тым жа канадцам, фінам, амерыканцам, немцам давялося б неяк дабірацца дзеля гэтага з Рыгі ў Мінск — цераз паветраную прастору, якую на той момант Еўрасаюз намёртва закрыў. Яны дакладна паехалі б на аўтобусе за 500 кіламетраў (плюс мяжа і мыгня)? Паехалі б туды, дзе адзін палітвязень толькі што загадкава памёр у калоніі, а другі спрабаваў здзейсніць суіцыд проста ў судзе? Ці ўчынілі б дэмарш, як шведскі «Лександ» у Лізе чэмпіёнаў альбо фінскі «Ёкерыт» у КХЛ?

А тут жа яшчэ і дыпламатычныя скандалы паміж краінамі, і БЧБ-сцяг у цэнтры Рыгі, і ўзаемныя адкліканні амбасадараў, і шмат што іншае... І калі Рэнэ Фазель умее быць шчырым хаця б з самім сабой, то ён употай павінен быў прызнаць, што Мінск без чэмпіянату — гэта добра і правільна. Гэта пазбавіла турнір мноства праблем, а што да Рыгі, то яна і адна справілася з арганізацыяй ЧС на цвёрдае «добра» — хай сабе нехта і скардзіўся напачатку на занадта мяккі лёд у Алімпійскім спартыўным цэнтры.

Дарэчы, на прэс-канферэнцыі Фазель ўсё ж спыталі наконт Мінска і пераносу. Спыталі без эквівокаў — так бы мовіць, проста ўлоб. Дык 71-гадовы швейцарац зацягнуў у адказ такую працяглую валынку, што яго адказу ніхто з журналістаў так і не зразумеў. Рэпарцёрам давялося грузіць у стужкі навін загаловак накшталт «Прэзідэнт ІХФ ухіліўся ад пытання аб пераносе чэмпіянату з Беларусі». Ну, ок, спадар Рэнэ — мы ўмеем чытаць між радкоў.

Канадцы як Фенікс

Ну а што, уласна, да спартыўнага складніку, то і тут сусветны форум не падвёў. Хіба што канцэнтрацыя сенсацыйных вынікаў аказалася настолькі празмернай, што заўзятары ўсё больш вар'яцелі з кожным новым турам. Зразумела: праз наступствы пандэміі, якая скамечыла сезон, лепшыя зборныя прывезлі ў Рыгу саслабелыя склады. Гэта падраўняла ўзровень, і, прынамсі, на групавым этапе літаральна кожны мог адвалтузіць літаральна кожнага. І яны валтузілі: казахі — фінаў і немцаў, датчане — шведаў, брытанцы — беларусаў, беларусы — тых жа шведаў...

Што казаць: канадцы распачалі турнір так, што, як той Шцірліц, аказаліся на мяжы правалу. Тры паразы запар: ад латышоў, амерыканцаў і немцаў. Такого з родапачынальна німакі хакея не здаралася ніколі ў гісторыі, не дзіва, што іх на ЧС заўчасна і «пахавалі».

Але тое было памылкай. Загнаўшы сябе пад плінтус, «Кляновае лісце» затым магутна выпрасталіся — і выдалі сэрью з шасці перамог запар. У чвэрцьфінале канадцы пераадолелі расіян — галоўных фаварытаў чэмпіянату. У паўфінале ўзялі рэванш у суседзяў-амерыканцаў, нарэшце, у тытульным баі пераўзышлі з лікам 3:2 хлопцаў з краіны Суомі.

Так і сталі 27-разовымі чэмпіёнамі свету, з чым мы іх і віншруем.

ВЫНІКОВАЯ ТАБЛІЦА ЧС-2021

1.	Канада
2.	Фінляндыя
3.	ЗША
4.	Германія
5.	Расія*
6.	Швейцарыя
7.	Чехія
8.	Славакія
9.	Швецыя
10.	Казахстан
11.	Латвія
12.	Данія
13.	Нарвегія
14.	Вялікабрытанія
15.	Беларусь
16.	Італія

* — Зборная Расіі на ЧС выступала пад назвай АКР (Алімпійскі камітэт Расіі) з прычыны санкцый, накладзеных на расійскі спорт за злоўжыванне допінгам.

Чэмпіянат Еўропы без лідараў пратэсту

Рыгор ТРАФІМЕНКАЎ

На тле футбольнага чэмпіянату Еўропы гэты турнір, канешне, выглядае бягла, але яго таксама аніяк нельга прапусціць. Жаночы Еўрабаскет пачаўся ўчора і скончыцца 27 чэрвеня. Інтэрэс беларускіх заўятараў тут прамы: нашы дзяўчаты ў тэме і напярэдадні позна вечарам згулялі з іспанкамі.

Якім там быў першы блін, абазнаны чытач, вядома, ведае. Але гэта, у любым выпадку, недастаткова для разважанняў. Бо пытаньні насамрэч шмат. Як абыдзеца наша зборная без шматгадовых лідараў Алены Леўчанка і Кацярыны Сныцінай? Ці знойдзеца ў калектыве капітан, які пацягне ўсіх за сабой? Ці здолее трэнерка Наталля Трафімава, карыстаючыся абставінамі, у рэшце рэшт амаладзіць каманду — тобок вырашыць задачу, з якой, на думку федэрацыі, некалі не зладзіў сам Анатоль Буяльскі? Пытаньні мноства, але напачатку — факты.

Напярэдадні

Правядзенне старасвецкага форуму сёлета ўлетку — выпадак не выключны. У тым сэнсе, што ніякім чынам каронавірус на тэрміны Еўрабаскета не паўплываў. Турнір сярод жаночых каманд праходзіць праз кожныя два гады. Мінным разам, у 2019-м, яго прымалі Сербія з Латвіяй. Зараз у якасці краін-гаспадынь — Іспанія і Францыя.

Першапачаткова чэмпіянат павінен быў прайсці ў трох гарадах: Валенсіі, Ліёне і Парыжы. Аднак месяц таму на гарызонце намаляваўся яшчэ і гасцінны Страсбург.

За медалі, як звычайна, будучы змагацца 16 зборных. Гаспадары спаборніцтваў атрымалі такое права па-за конкурсам, яшчэ 14 месцаў аспрэчваліся ў кваліфікацыі.

Зборная Беларусі на этапе адбору трапіла ў групу «F» — разам з дзяўчатамі з Польшчы і Вялікабрытаніі. Нягледзячы на даволі сенсацыйную паразу дома ад заходніх суседак, тры наступныя перамогі дазволілі беларускім баскетбалісткам выйсці ў фінальную частку Еўрабаскета.

Цікава, што першы тур у гэтай адборачнай групе адбыўся яшчэ ў лістападзе 2019-га, а наступныя — ужо ў лютым бягучага. Планаваў календару — не самая моцная якасць Міжнароднай баскетбольнай федэрацыі. Але ж усё было ў роўных умовах, і вось якая сітуацыя склалася напрыканцы: 1. БЕЛАРУСЬ — 7

Кацярына Сныціна і Алена Леўчанка: па-за зборнай і Еўрабаскету

балаў (3-1). 2. Вялікабрытанія — 6 (2-2). 3. Польшча — 5 (1-3).

Зараз

Пасля паспяховага дасягнення мэты беларускі папляскалі ў ладкі, павіншавалі адна адну і раз'ехаліся па сваіх клубах — на тры месяцы, каб завяршыць сезон.

У сярэдзіне мая Трафімава абвясціла чарговы збор, куды былі запрошаны дванаццаць баскетбалістак: Марыя Папова, Вольга Зююкова, Анастасія Верамеенка, Яніна Інкіна, Юлія Рыцікава, Алёна Карасевіч, Вікторыя Гаспер, Юлія Васілевіч, Ксенія Малашка, Наталля Гарбачова, Ганна Брыч, Арына Масько.

Для дасведчаных відавочна: гэты спіс быў перагружаны маладымі імёнамі, з аднаго боку, а з іншага — у ім не хапала некалькіх зорак, якія здабывалі яшчэ культавую бронзу ЧЕ-2007.

Безумоўна, гаворка ідзе пра Леўчанка і Сныціну — самых «пратэсных» беларускіх баскетбалістак усіх часоў. Уявіць Алену ў сённяшняй зборнай увогуле немагчыма ні пры якіх абставінах. У наймацнейшай цэнтравой краіны, першай беларускі ў жаночай НБА і проста вялікага майстра канфлікт з кіраўніцтвам федэрацыі рас-

пачаўся даўно — яшчэ задоўга да 9 жніўня. Справа ў тым, што аднойчы, у 2017-м, Леўчанка папрасіла трэнерскі штаб зборнай не разлічваць на яе падчас чарговага чэмпіянату Еўропы — маўляў, патрэбны перапынак, каб паправіць здароўе і пазбавіцца турбуючых траўм.

Старшыня БФБ (і паралельна буйны дзяржаўны чыноўнік) Максім Рыжанкоў не палічыў такія тлумачэнні вычарпальнымі, і праз нейкі час Алена страціла стаўку ў Мінспорту. Аднавядна, не вярнулася і ў нацыянальную каманду.

Тым не менш, Леўчанка працягвала пільна сачыць за выступленнямі сябровак і перажывала за іх. Так, яна разышлася ў поглядах з чыноўнікамі, пазней стала адной з найбольш яскравых асоб беларускага мірнага пратэсту, адсядзела за гэта 15 сутак на Акрэсціна ў жудасных умовах, падхапіла каронавірус, ахвяраваўшы ў выніку здароўем і планам падрыхтоўкі да новага сезону. Аднак, нягледзячы на пакуты і ўвогуле грамадска-палітычную дзейнасць, былых партнёраў Алена не забывала — і заўсёды знаходзіла час, каб у сацсетках павіншаваць тую ці іншую з удалай гульні.

Урэшце ўсё ў яе наладзілася. Леўчанка вярнулася на пляцоўку, падпісала кантракт з

«Панацінаікосам», у складзе якога стала чэмпіёнкай Грэцыі.

Зараз Алене 38 — няпроста ўзрост для прафесійнага спорту, і, верагодна, сваё за зборную яна ўжо адгуляла.

Кацярына Сныціна з нацыянальнай каманды сышла нядаўна, папярэдне закрыўшы ўсе гешталты. Цяпер ужо экс-капітан цягнула зборную за сабой яшчэ ў лютым. Раней, як і Леўчанка, яна падпісала адкрыты ліст спартсменаў супраць гвалту і за новыя выбары, і напачатку нічога ёй за гэта не было. Не было, па вялікім рахунку, і пазней, хаця за словам ў кішэню баскетбалістка не лезла. Іншая справа, што пры падпісанні новага кантракта са зборнай беларускія чыноўнікі вырашылі абмежаваць гульцоў у свабодзе выказванняў — і ўключылі ў дакумент пункт аб абавязковым узгадненні з начальствам любых інтэрв'ю.

Здаецца, гэтая акалічнасць стала для Кацярыны апошняй кропляй — і з «нацыяналкай» яна развіталася. Не стала чакаць нават чэмпіянату Еўропы, куды асабістымі намаганнямі цягнула каманду. На развітанне Сныціна сказала, што «больш не можа прадстаўляць колеры краіны, пакуль пакутуе народ».

Што характэрна: той самы адкрыты ліст пратэсту з ліку баскетбалістак-зборніц падпісалі не толькі Алена Леўчанка і Кацярына Сныціна. Тое ж самае, хай і не так гучна, не пабаяліся зрабіць таксама Таццяна Ліхтаровіч, Аляксандра Тарасова, Ганна Брыч і Арына Масько. Ніякіх санкцый з боку сістэмы за гэта баскетбалісткам не «прыляцела» (магчыма, таму што гуляць жа камушыці трэба). І па сёння Масько, Брыч і Тарасова знаходзяцца ў распараджэнні Трафімавай, дзве сустрэчы на стадыі падрыхтоўкі паспела згуляць і Ліхтаровіч.

Ёсць у жаночай зборнай Беларусі і свой легіянер — не толькі ж хакеістам карыстацца гэтай сумнеўнай прывілеяй. Гэта цемнаскурая амерыканка

Алекс Бэнтлі, якая выступае за курскае «Дынама». За Беларусь дзяўчына гуляе з ахвотай, іншая справа, што эфектыўнасць яе дзеянняў на пляцоўцы значна меншая чым у папярэдніцы. Папярэдніцай жа — і першапраходніцай — была іншая ўраджэнка ЗША Ліндсэй Хардзінг, так што практыка натуралізацыі замежніц у БФБ даўно адпрацаваная.

Тым часам таварыскія паядынкі напярэдадні Еўрабаскета радасці беларускам не прынеслі. Наадварот — яны агалілі мноства праблем. Беларуская зборная прайграла пяць разоў — прычым аднойчы расійскім суперніцам, якія ўжо не адносяцца да еўрапейскай эліты, са зневажальным лікам 36:74. Адзінае, чым можна суцешыцца, — гэта перамога над чэшкамі на пачатку месяца. Дый тая, так бы мовіць, на тоненькага — 57:54. Карацей, турбавацца за светлы шлях каманды на ЧЕ заўятары пачалі загадзя, і небеспадстаўна.

Будучыня

Пасля заканчэння адбору ва ўсіх групах ФІБА размеркавала 16 зборных па чатырох групах дзеля лёсавання. Беларускі аказаліся ў трэцяй — і ў суперніцы па групавым раўндзе Еўрабаскета ім дасталіся іспанкі, шведкі і славакі.

Група «А»: Іспанія, Швецыя, БЕЛАРУСЬ, Славакія.

Група «В»: Сербія, Італія, Чарнагорыя, Грэцыя.

Група «С»: Бельгія, Славенія, Турцыя, Боснія і Герцагавіна.

Група «D»: Францыя, Расія, Чэхія, Харватыя.

А вось як выглядае календар для нашых суайчынніц:

17.06. БЕЛАРУСЬ — Іспанія. 22.00

18.06. Славакія — БЕЛАРУСЬ. 19.00

20.06. Швецыя — БЕЛАРУСЬ. 16.00

21.06 1/8 фіналу

23.06. Чвэрцьфіналы

25.06. Паўфіналы

27.06 Фінал

Першая гульня беларускай каманды, нагадаем, ужо адбылася і скончылася пасля падпісання гэтага нумара ў друк. Разлічваць на перамогу над Іспаніяй было наіўна, таму не бяды, калі нашы дзяўчаты саступілі. Так ці інакш, галоўныя выпрабаванні для зборнай наперадзе — сустрэчы са славакамі ды шведкамі.

Самы час нагадаць рэгламент. Згодна з ім, лепшыя каманды квартэтаў адразу трапляюць у чвэрцьфінал. А вось іх праціўнікі там высвятляюцца наступным чынам: зборныя, якія занялі ў групах другое і трэцяе месцы, гуляюць паміж сабой у так званых сустрэчах 1/8 фіналу. Верагодна, гэта і ёсць шчыліна для беларускіх баскетбалістак.

Шчыліна, трэба адзначыць, не толькі ў далейшай барацьбе на ЧЕ, але і за права выступіць на бліжэйшым першынстве свету ў верасні 2022-га. Аднак ці патрапіць у яе зборная Беларусі — каманда, якая засталася без лідараў і ў апошнія гады памалу здае былыя пазіцыі? Тут не ўгадаеш, бо надта непрадказальна гэтая справа — жаночы баскетбол.

Беларускі футбол аднойчы ўжо быў на мяжы міжнароднай ізаляцыі

Антон МАКАЎЧУК

Над беларускім спортам згушчаюцца хмары. На хвалі палітычнага крызісу вагаецца легітымнасць многіх інстытутаў. Кіраўніцтва Нацыянальнага алімпійскага камітэта не прызнае МАК, старшыня хакейнай федэрацыі не можа выехаць у Еўропу, у Беларусі пазабіралі міжнародныя турніры і новых наўрад ці дадуць.

Футбол яшчэ некалькі трымаецца, хаця асобныя матчы ўжо ідуць пад нож. Наперадзе еўракубі, і невядома, ці адбудуцца яны ўвогуле праз нашы перакрытыя павеатраныя прасторы. Калі не, то футбольная Беларусь фактычна акажацца ў міжнароднай ізаляцыі, стане чорнай дзіркай на карце Еўропы...

Між тым, такое ўжо было. Напрыканцы 1990-х айчынны футбол таксама хадзіў па лязе. Самы час прыгадаць тую гісторыю.

Шунтаў і праблемы

У гульні нумар адзін усё сур'езна. Міжнародныя федэрацыі прапаведуюць прынцып неўмяшання дзяржавы ў футбольныя справы. Парушэнне гэтага прынцыпу можа прывесці да выключэння мясцовай федэрацыі з ліку членаў ФІФА і УЕФА — з усімі вынікаючымі наступствамі: ад забароны на ўдзел зборных і клубаў у міжнародных турнірах да замарозкі фінансавання. У 1998 годзе гэта ледзь не здарылася з Беларускай федэрацыяй футбола.

Гэтая гісторыя каранямі сыходзіць у першыя суверэнныя гады. Яшчэ ў 1989-м федэрацыя футбола БССР была ператворана ў Беларускаю федэрацыю футбола, якая праз тры гады атрымала афіцыйны статус, членства ва УЕФА і ФІФА, а нацыянальная зборная і клубы абзаваліся правам выступаць на міжнародных турнірах.

Федэрацыю ўзначаліў, выйграўшы дэмакратычныя канкурэнтныя выбары, вядомы функцыянер Яўген Шунтаў, які прапрацаваў у беларускім футболе практычна ўсё жыццё.

Станаўленне незалежнага футбола, як і незалежнай краіны, праходзіла хваравіта. Не хапала грошай, інфраструктуры, кульгаль арганізацыйных пытанняў... Як рэзультат — не лепшыя былі і рэзультаты на міжнароднай арэне.

Мінскае «Дынама» на савецкім багажы некаторы час яшчэ трымалася, выйграючы чэмпіянат за чэмпіянатам, але потым пачаліся праблемы і ў яго. У першую чаргу, вядома, праблемы фінансавыя. Пасля паспешлівай эміграцыі гаспадара клуба бізнесмена Яўгена

Хвастовіча «Дынама» паспрабавалі нацыяналізаваць «імям рэвалюцыі», але гэта толькі пагоршыла сітуацыю і прывяло галоўны футбольны брэнд краіны да зусім ужо татальнага безграшоўя.

Так і сышлося ўсё. Клуб-флагман, які тоне тэмпамі «Тытаніка». Правалы зборнай у адборачных турнірах. Няважны стан футбольнай гаспадаркі ў цэлым.

Не хапала толькі каталізатара, аднак і яго чакалі нядоўга. Майскі фінал Кубка-1998 выбухнуў магутным судзейскім скандалам. Мінскае «Дынама» вяло ў ліку да апошняй хвіліны і рыхтавалася ўзяць чарговую трафей, але арбітр Сяргей Шмолік раптам прызначыў пенальці пасля відавочнай сімуляцыі гульцы «Лакаматыва-96». Віццябляне зраўнялі лік, а ў дадатковы час вырвалі перамогу. Ведаць не ведаючы, як усё гэта здэтаніруе ў вышэйшых, як кажуць, эшалонах улады.

Лукашэнка і жывы эфір

27 мая Аляксандр Лукашэнка праводзіў нараду, падчас якой абрынуўся з моцнай крытыкай на ўрад, кіраўніцтва БФФ і ўладальніка «Дынама». Галоўнае пытанне сустрэчы датычылася якраз сітуацыі ў сталічным клубе. «Мне часам агідна глядзець тэлебачанне і чытаць газеты, як асобныя дзялкі ад футбола пачынаюць распавядаць казкі, якія яны вялікія, у той жа час дазваляючы сабе па паўгода не плаціць зарплату футбалістам», — распяляўся Лукашэнка. Ён быў традыцыйна рэзкі і пагражаў разгагнаць-звольніць ледзьве не ўсіх датычных — віцэ-прэм'ера Уладзіміра Зямталіна, міністра спорту Мікалая Ананьева, яго намесніка Сяргея Цяцерына... Нават мэр Мінска Уладзімір Ярмошын і губернатар Міншчыны Пётр Пётух патрапілі пад гарачую руку і былі звiнавачаны ў тым, што не дапамагаюць футбольным клубам.

І самае важнае — абвёўшы позіркам залу, у нейкі момант Лукашэнка дабраўся і да прэзідэнта БФФ Шунтава. Якому таксама сказаў з усёй сялянскай шчырасцю: «Вы чым, спадар Шунтаў, займаецеся? Вы што, думаеце, я за вас працаваць буду? Пакуль ідзе нарада, вы самі напішыце заяву. Не ўмеце працаваць — ідзіце на пенсію».

Гэты быў час жывых эфіраў, і выступ маладога гаранта Канстытуцыі транслявалі ўсе вядучыя тэлеканалы СНД. Зразумела, што спроба звольніць дэмакратычна выбранага кіраўніка федэрацыі не засталася незаўважанай у УЕФА.

Шчоўкаць абцасамі новая беларуская наменклатура тады ўжо навучылася, і Шунтаў, каб не будзіць ліха, заяву на звальненне аператыўна напісаў. Бюро выканкама БФФ яе прыняло, бо таксама «ўсё разумела». Быў нават прызначаны «в. а.» главы федэрацыі — ім стаў вядомы арбітр Вадзім

Яўген Шунтаў і Рыгор Фёдарав: паміж двух агнёў

Вадзім Жук: ад судзі да «выкончаючага абавязкі»

Жук. Не зразумелі такія зігзагі толькі ў Швейцарыі. Бо як гэта? Прэзідэнт краіны наўпрост кажа кіраўніку федэрацыі (фактычна, грамадскага аб'яднання) сысці ў адстаўку — і той сыходзіць? Умяшання дзяржавы відавочнай прыдумачь няпроста.

Рэакцыя афіцыйнага Ньёна была хуткай. Тагачасны генеральны сакратар УЕФА Герхард Айгнер накіраваў факс міністру спорту Беларусі, у якім настойліва прасіў растлумачыць, ці не ашукваюць яго вочы. Ці сапраўды кіраўнік дзяржавы дэ-факта зняў старшыню федэрацыі. Бо калі так, то УЕФА давядзецца адхіліць БФФ — з усімі вынікаючымі: пазбаўленнем права голасу, забаронай на ўдзел у турнірах для зборнай і клубаў. Айгнер ветліва прасіў міністра растлумачыць сітуацыю. Але адказу не паследавала. Ні на наступны дзень, ні праз тыдзень.

І прыйшоў час ультыматума. 20 чэрвеня ў Мінспорта прыйшла яшчэ адна папера, ужо за подпісам намесніка генеральнага сакратара УЕФА. Маркус Штудэр даў ведамству Ананьева пяць дзён на адказ. Калі міністр не паспее, то гатоўцеся, беларусы: УЕФА ініцыюе адхіленне БФФ.

Тут ужо Мінспорта гуляць з агнём не стала і на факс усё-ткі адказала. Адказ быў эпічным: маўляў, вы ўсё няправільна зразумелі. Народа ў прэзідэнта была склікана па просьбе футбалістаў «Дынама», а словы

Аляксандра Лукашэнкі насілі выключна рэкамендацыйны характар. Дый паглядзіце: Яўген Шунтаў нікуды не дзеўся — працягвае працаваць, дай бог яму здароўя. І ў справы федэрацыі ніхто не ўмешваецца. І сапраўды, выканкам БФФ неўзабаве сабраўся і дэманстрацыйна не зацвердзіў адстаўку прэзідэнта федэрацыі.

Такі фінт выратаваў беларускі футбол ад імгненнай ізаляцыі, але гісторыя і не думала заканчвацца. Бо сістэма ўсведамляла: трэба зрабіць так, як хоча Лукашэнка.

УЕФА і зборшыча

На пачатку ліпеня Шунтаў у другі раз абвясціў, што сыходзіць у адстаўку. У інтэрв'ю «Прэсболу» ён распавёў пра асабісты матывы — што больш не жадае знаходзіцца ў пастаянным стрэсе, быць грамаадаводам, «чырвонай аначай» для дзяржаўнай улады. Маўляў, гады не тыя, перажыванні пераносыцца ўсё цяжэй, ды і на карысць футболу ўсе гэтыя справы сапраўды не ідуць.

У хуткім часе Яўген Феліксавіч папрасіў выканкам прыняць яго заяву на звальненне, але... выканаўчы орган федэрацыі зноў не стаў браць на сябе адказнасць. Натуральна, з аглядак на УЕФА, адкуль зноў прыйшлі недвухсэнсоўныя сігналы. Ньён сачыў за працэсамі

і даваў зразумець: адстаўка Шунтава выкліча санкцыі. Сітуацыя здавалася патавай.

Напрыканцы ліпеня Беларусь наведваў прадстаўнік кіраўніцтва УЕФА Эрык Эпле, які яшчэ раз пацвердзіў: датэрміновы сыход кіраўніка федэрацыі будзе ўспрымацца як ціск і БФФ неадкладна будзе адхілена. Адпаведна, любы выканкам, які прыме заяву Шунтава, будзе прызнаны нелегітымным. Затым швейцарац сустрэўся з віцэ-прэм'ерам Зямталіным, і гутарка быццам бы выйшла прадуктыўнай. Але раптам разарвалася яшчэ адна інфармацыйная бомба.

18 членаў выканкама БФФ сабраліся ў прысутнасці віцэ-прэм'ера і міністра спорту ды ініцыявалі правядзенне напрыканцы лета пазачарговавай выбарчай канферэнцыі федэрацыі. Ну, а што, разважалі функцыянеры, гэта вышэйшы орган, які ўпаўнаважаны вырашаць любыя пытанні, у тым ліку кадравыя. Эпле быў у шоку. Ён назваў выканкам зборшычам, заявіў, што УЕФА неадкладна замарожвае фінансаванне БФФ, а рашэнне пра адхіленне беларускай федэрацыі будзе прымаць адмысловы камітэт па надзвычайных сітуацыях.

Цікава, што паралельна падобных драматычных падзеі развіваліся ў суседняй Польшчы. Там урад наўпрост абвясціў па-за законам кіраўніцтва федэрацыі, якое адмовілася дапушчаць да дакументаў падатковыя органы. Аднак пасля ультыматума ад ФІФА і УЕФА і пагрозы байкоту матчаў чэмпіянату з боку клубаў палітычныя ўлады «ўключылі заднюю».

У Беларусі ж так рабіць не прынята, таму футбольную вертыкаль працягвае існаваць будучыні. Пад пагрозай аказаўся матч зборнай з датчанамі, бліжэйшыя еўракубковыя сустрэчы. І наогул жыццё самога беларускага футбола.

І тут сітуацыя раптам стала вырашана. Стаміўшыся жыць паміж двух агнёў, Шунтаў сабраўся і паехаў у Швейцарыю, дзе дабіўся аўдыенцыі ў кіраўніцтва УЕФА. Уключыўшы ўсё сваё красамоўства, Яўген Феліксавіч запэўніў Ньёна, што падае ў адстаўку выключна па ўласнай волі і па асабістым жаданні. А тут яшчэ і віцэ-прэм'ер Зямталін у лісце прыязна запрасіў еўрапейцаў наведваць канферэнцыю 31 жніўня, а віцэ-прэзідэнт федэрацыі Вадзім Жук узяў на сябе поўную адказнасць за забеспячэнне празрыстасці і незалежнасці правядзення форуму.

І Швейцарыя нарэшце пайшла насустрач. У ФІФА сказалі, што можна абысціся без санкцый, а риторыка УЕФА, якому расхацелася ісці на крайнія меры, змякчэла.

Канферэнцыя прайшла як па масле і нарэшце абрала новага старшыню. На месца Шунтава прыйшоў Рыгор Фёдарав — міністр авіяцыі. БФФ пазбегла ізаляцыі, але пачалася новая эра — эра дзяржаўных службоўцаў на чале беларускага футбола.

Надзвычайны чэмпіянат Еўропы:

Георгій ЗАГОНСКИ,
Сяргей КАЙКО

Звычайна футбольныя топ-турніры зборных праходзяць у цотныя гады, аднак праз пандэмію каронавіруса свет устаў на дыбкі. Усё перамяшалася: коні, людзі, палітыка, культура, спорт... Усё перайшло ў анлайн, дзе кавід не распаўсюджваецца і не патрэбныя маскі, вакцыны і ПЦР-тэсты... Усё набыло прыкметы надзвычайнай сітуацыі — карантыны, лакдаўны, закрытыя межы, абарваныя камунікацыі...

Стадыён «Уэмблі» ў Лондане. Тут пройдзе фінал

Але чалавецтва стамілася жыць у пастаянным саспенсе і бясконцай ізаляцыі. Спачатку яно звыкла запатрабавала хлеба — і быў яму хлеб, а потым і відовішч — і відовішчы таксама не прымусілі сябе чакаць. Балазе, першую хвалю сусветнага захворвання прагрэсіўная цывізацыя адола, а другая, трэцяя і якая там яшчэ — яны не такія крыважэрныя.

І вось дайшла справа да футбольнага EURO — чэмпіяната Еўропы, які ў нейкі момант меркавалі ўвогуле адмяніць, але потым перадумалі. Першыства Старога Свету перанеслі на год наперад і, здаецца, не памыліліся. Эпідэміялагічная абстаноўка на густанаселеным кантыненте дазваляе асцярожна пагуляцца — і нават пакрыху пусціць на трыбуны глядачоў. Нацыянальныя чэмпіянаты паціху дагулялі, і ніхто не памёр. Дагулялі і еўракубі — паветра нармальнае, дыхаць можна. Ну, то здароў, ЧЕ — цябе якраз і не хапала.

Уласна, мы павіталі чэмпіянат яшчэ тыдзень таму — калі ён распачаўся ў Рыме матчам італьянцаў і туркаў. Але ж наперадзе яшчэ доўгія і захопляльныя 24 дні, і ўсе шляхі вядуць у Лондан, дзе 11 ліпеня адбудзецца фінальны матч. Той самы, за якім будзе назіраць увесь свет — не толькі Еўропа.

І пакуль да «дэдлайна» далёка, «НЧ» прапануе невялікі і не-навязлівы даведнік па турніры, які з'яўляецца ўнікальным ужо па факце свайго правядзення.

11 краін, 11 гарадоў

Гістарычная непаўторнасць гэтага EURO закладзеная ўжо ў самім фармаце. Яшчэ калі не было аніякай пандэміі, а ў кітайскім Ухані людзі спакойна хадзілі на той славетны рыбны рынак, крыэйтары УЕФА прыдумалі навацыю — правесці чэмпіянат Еўропы не ў якой-небудзь адной краіне, не ў дзвюх краінах-суседках, а... І тут палёт думкі рэфарматараў сягнуў за нябёсы, і яны матэрыялізавалі ідэю ЧЕ, раскіданага па ўсім кантыненте, як гарох па падлозе.

Сказалі — зрабілі: такім чынам, матчы чэмпіянату ўбачаць

гледачы адзінаццаці краін і адзінаццаці гарадоў. Гэта Англія (Лондан), Італія (Рым), Германія (Мюнхен), Іспанія (Севілья), Расія (Санкт-Пецярбург), Нідэрланды (Амстэрдам), Венгрыя (Будапешт), Шатландыя (Глазга), Румынія (Бухарэст), Данія (Капенгаген), Азербайджан (Баку).

З гэтай нагоды, вядома, кансерватыўныя заўзятары і артадаксальныя аглядальнікі каторы месяц ужо моршчаць ілбы і сыходзяць агурай. Маўляў, размазваць такую падзею танючкім слоём па ўсёй геаграфічнай мапе Еўропы — то так аніякага смаку не адчуеш. Вось «раныш было» — з'яжджаліся ўсе лепшыя ў адзін кластар, якую-небудзь Італію ці Францыю, паветра густа насычалася канцэнтраваным духам футбола, гатэлі і вуліцы запаўняліся фанатамі, панавала атмасфера карнавалу і гэта было святкам, якое заўсёды з табой. А цяпер... Ну што за свята ў тых жа Баку ці Будапешце, якія прымуць па чатыры матчы, ды

24 зборныя

А паглядзецц, канешне, будзе на што. Нездарма менавіта чэмпіянат Еўропы многімі аналітыкамі лічыцца лепшым, што ёсць у свеце на ўзроўні нацыянальных зборных. Так-так, лепшым нават за чэмпіянат свету.

Мундзіяль, як яго яшчэ называюць, ЧС усё ж моцна разбаўлены маламагутнай экзотыкай з далёкіх частак свету. Добра яшчэ Лацінская Амерыка, якая дэлегуе славетных і зорных бразільцаў, аргентынцаў і мексіканцаў. Афрыка, пры ўсёй павазе, даўно няздатная на сапраўды ашаламляльныя сенсацыі. Што казаць пра Азію ці, тым больш, Акеанію з Паўночнай Амерыкай, дзе тэхніка валодання мячом дагэтуль пакідае жадаць лепшага.

А Еўропа — гэты суцэльны густ і элітны ўзровень. Гэта клас, які падраўняўся, і інтрыга, якая захоплівае дух. Вось паглядзіце ніжэй на склады груп — да пачатку турніру ці былі вы гатовыя

мірыцца, хоць, зноў жа: кансерватары настальгічна скардзяцца, што пры 16 зборных было істотна лепей.

Топуюць топы

Нарэшце ад колькасці праходзіць да якасці — ды паразважам, хто з суіскальнікаў найбольш саспеў для тытулу. Тут, праўда, адрознівацца трэба зрабіць агаворку, нават дзве агаворкі.

Па-першае, калі пішуцца гэтыя радкі, матчаў згуляна мала. Калі гэтыя радкі чытаюцца — матчаў згуляна болей, адпаведна, чытач знаходзіцца ў пераважным становішчы перад журналістам. Нічога не зробіш: такая спецыфіка ў сённяшняй выдавецкай справе. І па-другое: увогуле любыя смелыя ацэнкі ў бітвах сапраўдных футбольных эліт — гэта апрыёры тыканне пальцам у неба і звычайная схаластыка. Бо лепшыя зборныя Еўропы — яны плюс-мінус аднолькавага ўзроўню, а каму больш пашанцуе ў канкрэтны дзень, гэтага аніякім экспертным меркаваннем не дацяміш.

І ўсё-ткі эксперты не носяць думкі ў сабе, актыўна дзелячыся калі не прагнозамі, то ўласнымі прадчуваннямі. Нічога новага, вядома, у іх бачанні няма — пул галоўных прэндэнтаў на чэмпіёнства навідавоку.

Гэта, зразумела, зборная Францыі — дзеючы чэмпіён свету. Каманда, для якой не бывае безвыхадных становішчаў і якая насычана зоркамі планетарнай велічыні, як гарбуз семкамі. У варотах — Лорыс, у абароне — Варан, у паўабароне — Кантэ і Пагба, ад атакі ўвогуле галава ідзе кругам: Мбапе, Грызман, Бензема, Жыру... Пераможныя традыцыі, добры настрой, хай-клас ва ўсіх лініях — што яшчэ трэба, каб узяць рашучым штурмам чарговую вяршыню?

Гэта, зразумела, зборная Бельгіі — першы нумар актуальнага рэйтыngu ФІФА. Уласна, пра яе можна сказаць тое ж самае, што і пра французцаў — толькі замяніць прозвішчы і нагадаць пра недалечаную траўму Дэ Брэйна. Як бельгійцы бягуць наперад, добра памятаюць нашы бядовыя футбалісты: сакавіцкія 0:8 ніколі не сатруцца ў памяці

беларускіх заўзятараў. Пры гэтым дадзеная каманда адчувае моцны голад да тытульных перамог, бо трафейў — так сталася — у яе няма, бронзай мінулага ЧС-2018 душу не падманеш.

Гэта, зразумела, зборная Партугаліі — дзеючы чэмпіён Еўропы. Моцная, збалансаваная каманда на чале з феноменальным Крышціану Раналду, які на EURO праспявае, бадай, лебядзіную песню. Тым больш, спяваць у пірэнейцаў ёсць каму і акрамя 36-гадовага лідара. Іх поспех на ЧЕ-2016 быў, у пэўнай ступені, сенсацыяй, але з той пары партугальцы анічога не страцілі — хутчэй наадварот. Дык чаму іх акцыі мусяць быць ніжэй, чым пяць гадоў таму?

Зрэшты, пералічваць старасвецкіх мастакоў і іх на-яўныя казыры — тут нікага месца ў газеце не хопіць. Таму далей — коротка і ясна. Заўсёды цвёрда крочаць па дыстанцыі немцы. У якім бы годзе, у якім бы стане, з якім бы трэнерам ні была «бундэсманшафт», тут і цяпер яна здольная разбамбіць каго заўгодна. Нідэрланды, магчыма, зараз перажываюць і не лепшыя часы: апошнія чэмпіянаты Еўропы і свету прайшлі без іх, але хто скажа, што яны развучыліся гуляць на касмічным узроўні, што ў іх абойме няма бранябойных патронаў? Іспанцы, можа, сёння і не тыя, што ў часы Хаві і Іньесты, дый склад у іх беспрэцэдэнтны — упершыню ў гісторыі ў ім няма нікога з мадрыдскага «Рэала», — але на кароткай дыстанцыі сінергія здольная спрацаваць і выбухнуць. Сіметрычна і італьянцы — дзе б і калі б ні выступалі, якое б ліхалецце ні перажывалі, яны заўсёды застаюцца магутнай сілай, адной з мацнейшых зборных у свеце.

Выснова: велізарная імавернасць, што на найвышэйшую прыступку п'едэстала 11 ліпеня падымецца нейкая з пералічаных каманд. І ніхто не скажа, што ў яе перамозе ёсць нешта незвычайнае. Наадварот — эксперты імгненна знойдуць безліч аргументаў, чаму ўсё адбылося менавіта так і чаму інакш быць не магло.

Канешне, ёсць спакуса дадаць у складзены шорт-спіс яшчэ дзве зборныя — Англіі і Харватыі. Аднак, так бы мовіць, нешта перашкаджае. Бо тыя ж харваты, хто б казаў, вялікі малайцы — узялі срэбра на чэмпіянаце свету-2018. Але прайшоў час, ужо не так звоніць склад — пастарэлі лідары (капітану Луку Модрычу хутка 36), скончыў гуляць за зборную Іван Ракіціч... Не, цяжка будзе балканцам дайсці нават да паўфіналу. Што да англічан, то тытульныя дамаганні родапачынальнікаў футбола даўно ўжо выклікаюць іранічную ўсмешку. Здаецца, усё ў іх ёсць для подзвігу: і гульцы, і трэнеры, і традыцыі, і армія заўзятараў... Але толькі бяруцца за гуж — і спраўна сядваюць ў галошу.

Маленькія-ўдаленькія

Традыцыйна цікава будзе паназіраць на чэмпіянаце за так званымі «маленькімі» зборнымі. Іншымі словамі — камандамі

Гэта там, дзе нас няма

тых краін, само з'яўленне якіх на такой арбіце выклікае вялікую павагу. Такіх на EURO дзве: Фінляндія і Паўночная Македонія.

Гістарычна краіна Суомі — гэта не пра футбол. Гэта перш за ўсё пра хакей, у якім гарачыя фінскія хлопцы ведаюць усе сакрэты. З гульнёй жа нумар адзін у «чухонскіх балотах» неяк усё ніяк не складвалася. Не становілася яна дастаткова масавай, каб атрымаць кумулятыўны выхлап. Не мела неабходных рэсурсаў, каб развівалася сістэмна. Наогул, бракавала папулярнасці, і да сучасных рэалій у Еўропе добра ведалі хіба што толькі двух фінскіх гульцоў — Яры Літманена і Самі Хююпіа, якія грэмелі ў далёкіх 90-х.

Зараз селебрыці такога калібра ў камандзе, можа, і няма — затое ведаюць саму каманду. Тую, якая ўпершыню ў гісторыі адабралася на топ-турнір — бягучы чэмпіянат Еўропы.

Гэта было цяжка, бо канкурэнты ў адборачнай групе трапіліся сур'ёзныя. За дзве прамыя пунці ў футбольны космас давялося змагацца з італьянцамі, грэкамі, баснійцамі — супернікамі, якія мелі досвед удзелу ў статусных форумах. Фіны яго не мелі — і вось здабылі, у калейдаскапічна бліскучай барацьбе заняўшы другое месца.

Знакамітых футбалістаў у гэтай камандзе сапраўды няма. Самы-самы — ну, напэўна, нападчыны з прозвішчам Пукі са сціплага англійскага «Норвіча». Пры гэтым маецца ў складзе хлопец, якога добра памятаюць беларускія заўзятары — цемнаскуры паўкроўка Піры Соіры, былы паўабаронца салігорскага «Шахцёра», а зараз — легіянер дацкага «Эсб'ерга». Вось так бывае: яшчэ ўчора ты бегаў супраць «Гарадзеі» і «Іслачы», а сёння спаборнічаеш на EURO з Лукаку і Азарам.

З камандай Паўночнай Македоніі ўсё яшчэ цікавей. Пра яе гульцы беларуская зборная могуць сказаць: на гэтым месцы маглі быць мы. Так, могуць — але не скажучь, і вось чаму.

Македонцы ўрвалі «грынкард» на ЧЕ асаблівым чынам — за кошт «сацпакета» УЕФА. А менавіта — выйграўшы Лігу нацыяў сярод тых самых «маленькіх» дружин. Адметна, што ў імправізаваны «фінал чатырох», акрамя іх, прайшлі грузіны, касавары і, так, беларусы. Аднак нашы сокалы, як у той камедыі, раскалоліся ўжо пры першым шухеры — паныла саступілі на выезде ў матчы з Грузіяй. «Стральба ж па-македонскі» аказалася самай трапнай: ад яе

Пры ўзаемна паспяховай гульні расіяне і украінцы на гэтым ЧЕ могуць сустрэцца на адным полі — прыблізна ў чвэрцьфінале. Выглядае, што ў гэтым выпадку іх матч стане ці не галоўнай падзеяй турніра

Зборная Францыі: чэмпіёны свету хочучь скарыць Еўропу

Вялікія гульні «маленькай» Паўночнай Македоніі

сканала спачатку каманда Косава, а потым (у фінале) і грузіны. Так чэмпіянат Еўропы прыдбаў каларытнага ўдзельніка з маленькай паўднёвай краіны, дзе народу жыве — як у нас у Мінску.

Прыклад футбольнай Македоніі — надзвычай павучальны і паказальны, у тым ліку для вечна амбіцыйных беларусаў. У той час як мы перманентна надзімаем шчокі і робім гучныя заявы пра заўтрасняе перасяленне ў Эдэм, нават у такіх сціпых, невялікіх і небагатых краінах лічаць за лепшае менш гаварыць і больш рабіць. Вось македонцы і нарабілі спраў — і гэта толькі на

першы погляд яны прыхапілі пунці на EURO па льготным тарыфе. Насамрэч яны яе заслужылі па гамбургскім рахунку.

Гэтыя смуглявыя балканцы і ў «звычайным» адборы не каталі, як кажучь, вату. У сваёй кваліфікацыйнай групе зборная Македоніі заняла трэцяе месца, апярэдзіўшы неслабых славенцаў і ізраільцянаў. Гэта само па сабе дасягненне, якое пры ўдалым збегу абставін дорыць права на стыкавыя матчы за праход на ЧЕ. Значыць, па факце і па справе каманда ўшчыльную наблізілася да элітных колаў еўрапейскага футболу.

Зорная каманда Бельгіі: іх ведаюць усе

А ростар? Вы бачылі македонскі ростар на чэмпіянаце? Там аніякага сораму — і за спінай культавага 37-гадовага Горана Пандзева з італьянскага «Джэна» ўзраста цэлая плеяда таленавітых гульцоў. І яны ўжо паспелі разехацца па салідных еўрапейскіх клубах. Хтосьці ў Іспанію — у «Райа Вальекана», «Левантэ», «Мальёрку». Хтосьці ў Італію — у «Напалі», «Леччэ». Ёсць македонскія «амбасадоры» ў нямецкім «Штутгарце», англійскім «Лідзе», бельгійскім «Шарлеруа».

Годная, карацей, банда сярэдне-еўрапейскага ўзроўню — яна і надалей будзе трымаць узровень і змагацца за выхад на топ-форумы. Чым не прыклад для футбольнай Беларусі, адкуль за мяжу ў моцныя лігі ўжо даўно з'язджаюць адзінкавыя людзі?

Слава Украіне?

З'язджаюць беларусы, дарэчы, пераважна ў Расію і Украіну, і пра гэтых заклятых сяброў у кантэксце ЧЕ асобны расповед. З палітычнай, вядома, афарбоўкай — і адсылкай у часы анексіі Крыма сямігадовай даўніны.

Украінцы для ўдзелу ў чэмпіянаце вырабілі адмысловую форму — з прамаляваным на футболках контурам сваёй краіны, дзе Крымскі паўвостраў

па-ранейшаму падпарадкоўваецца Кіеву. Дадатковае аздабленне экіпіроўкі — патрыятычны надпіс «Слава Украіне! Героям слава!».

Натуральна, афіцыйнай Расіі такія мастацтвы суседзяў не спадабаліся, і футбольныя ўлады РФ паскардзіліся на гэта УЕФА. Да кучы ўзбудзіліся расійскае МЗС і некаторыя дэпутаты Дзярждумы. Маўляў, і «Крым — наш», і тыя надпісы выкарыстоўвалі ўкраінскія бандэраўцы-нацыяналісты. Нельга ў такім адзенні на EURO, бо спорт жа па-за палітыкай.

УЕФА скаргу на разгляд узяў, крыху пакеміў — і ў выніку, калі не ўдавацца ў падрабязнасці, дазволіў украінцам пакінуць усё як ёсць. Відавочна, што ў Ньёне кіраваліся, у першую чаргу, міжнародным правам, а паводле яго Крым застаецца часткай Украіны. Расійскім яго прызналі толькі Афганістан, Венесуэла, Куба, Нікарагуа, Сірыя, Судан і КНДР — мякка кажучы, не зусім еўрапейскія і не вельмі дэмакратычныя дзяржавы. Не прызнала нават Беларусь, хаця нейкія памкненні радары часам ловаць. То з чаго УЕФА будзе наракаць на адлюстраваньня на форме межы? Як і на патрыятычныя слаганы. У Швейцарыі палічылі, што патрыятызм і палітыка — гэта не адно і тое ж, і закрылі тэму.

Але самае цікавае тут у іншым. Пры ўзаемна паспяховай гульні расіяне і украінцы на гэтым ЧЕ могуць сустрэцца на адным полі — прыблізна ў чвэрцьфінале. Выглядае, што ў гэтым выпадку іх матч стане ці не галоўнай падзеяй турніра. Прынамсі, у арганізатараў і ў служб бяспекі галаўнога болю пабольшае. А ў заўзятараў пабольшае імпэту. Бо што такое Расія супраць Украіны ў футболе, даўно ніхто не ведае — з таго самага 2014-га каманды між сабой ніколі не гулялі.

Можа, на канавана згуляць цяпер? Калі так, то ў такім пост-савеці і постмайданым дэрбі больш шанцаў на перамогу будзе, бадай, ва ўкраінцаў. Бо ў надта ж цікавы і захапляльны футбол гуляе каманда пад кіраўніцтвам легендарнага Андрэя Шаўчэнкі. Бо цудоўнае пакаленне выгадавана там, нягледзячы на ўсе цяжкасці і тлеючы канфлікт на Данбаі. Бо, нарэшце, кваліфікацыю нашы паўднёвыя суседзі прайшлі на адным дыханні, заняўшы ў групе першае месца і апярэдзіўшы дзеючых чэмпіёнаў Еўропы партугальцаў.

І калі нехта на турніры выскачыць на галоўны план у якасці чорта з табакеркі — а сюрпрызы на ЧЕ адназначна будуць — то чаму б гэта не зрабіць імпазантным «жоўта-блакітным» пабрацімам?

- ГРУПА «А»
Турцыя, Італія, Уэльс, Швейцарыя.
- ГРУПА «В»
Бельгія, Расія, Данія, Фінляндія.
- ГРУПА «С»
Нідэрланды, Украіна, Аўстрыя, Паўночная Македонія.
- ГРУПА «D»
Англія, Харватыя, Шатландыя, Чэхія.
- ГРУПА «Е»
Іспанія, Швецыя, Польша, Славакія.
- ГРУПА «F»
Партугалія, Францыя, Германія, Венгрыя.

Алена Гендэль: «Веру, мы будзем радавацца жыццю ў цудоўнай краіне»

Сяргей ШЧУРКО

Алена Гендэль — адна з самых тытулаваных айчынных валеібалістак. Заваяваўшы дзве бронзы еўрапейскіх чэмпіянатаў з беларускай «маладзёжкай», яна затым з'ехала ў расійскі чэмпіят. І правяла там дванаццаць выдатных сезонаў — выключна ў складзе топ-клубаў. Апошні — гуляючы за «Ленінградку». Тую самую, якую сенсацыйна перамагла ў плэй-оф «Мінчанка», пазбавіўшы шанцаў пазмагацца за медалі адкрытага чэмпіянату.

— Як жа так, Алена? Бо бюджэты і клас гульцоў, пры ўсёй павазе да беларусаў, несумяшчальныя...

— Калі б хтосьці ведаў адказ на гэтае апытанне, ён быў бы ўжо чэмпіёнам Расіі. У спорце здараюцца сюрпрызы — і асабліва ў плэй-оф. Нашы матчы сталі яшчэ адным таму пацярджэннем.

Можна сказаць, што сезон у «Ленінградкі» выдаўся складаным. У лістападзе мы ўсёй камандай сышлі на каранцін, а затым зноў пачалі набіраць форму. І, магчыма, працэс ішоў не так хутка, як нам усім хацелася. З іншага боку, «Мінчанка» была ў такіх жа ўмовах. І нават горш.

— **Рэгулярны чэмпіят вы скончылі на пятым месцы, «мінчанкі» — на дзясятым. Можна, мела месца недаацэнка суперніка?**

— Ні ў якой меры. У нас былі вельмі зацятыя матчы ў чэмпіянаце, і ўсе ведалі, што, асабліва дома, «Мінчанку» абыграць вельмі няпроста.

Па сутнасці, у першым матчы плэй-оф так і атрымалася. Мы «гарэлі» 0:2 і прайгралі і трэцюю партыю. Заўзятары ўжо амаль рынуліся на пляцоўку святкаваць перамогу, але наш трэнер Кашын папрасіў відэапрагляд.

Гэта быў пераломны момант. Нам вярнулі ачко, мы сабраліся і з вялікай цяжкасцю выйгралі 3:2. Але дома, на жаль, поспех, развіць не ўдалося. Хоць мы мелі цяжкую размову ў расправаў і сышліся ў тым, што і ў Піцеры «мінчанак» шапкамі не закідаем. Але выйшла як выйшла.

— **У вас, вярта прызнаць, унікальны трэнер. Ён жа — і кіраўнік, і спонсар каманды. Не ведаю, ці ёсць яшчэ такія прыклады ў спорце.**

— Так, Аляксандр Леанідавіч у гэтым плане сапраўды эксклюзіўны. Прычым ён жа быў

маім першым трэнерам у расійскай Суперлізе, куды я прыехала 12 гадоў таму. І ўвесь гэты час працягваў значальваць «Ленінградку».

На самой справе, я яго вельмі моцна люблю і паважаю хоць бы за тое, што ён умее ствараць добры калектыў. Неверагодна, як ён усё паспявае адначасова — і сур'ёзна займацца бізнесам, і трэніраваць.

Яго не было на трэніроўках толькі тады, калі ён хварэў на каронавірус. Дый тое, усе нашы гульні глядзеў, лежачы ў бальніцы. Дарэчы, можа, менавіта тых трэніровак без Кашына нам і не хапіла, каб выступіць у плэй-оф больш паспяхова.

— **Спадзяюся, вас і іншую беларуску з «Ленінградкі» Насцю Гарэлік не пакінулі крайнімі — маўляў, дапамаглі землякам? Такое ж, пагадзіцеся, часам бывае.**

— Бывае ўсякае, але трэнер высокай кваліфікацыі такога сабе ніколі не дазволіць. Мы каманда — і выйграем, і прайграем заўсёды разам. Менавіта такая філасофія ў «Ленінградкі», таму мне там і было так камфортна.

— **Гэты сезон стаў першым, калі вы вярнуліся ў спорт пасля нараджэння дзіцяці.**

— Так. І таму нечакана цяжкім. Думала, што будзе лягчэй. Кашын паставіўся з разуменнем. Сказаў, што я буду пачынаць паволі. Першую палову сезона я адыграла, а ў другой асабліва не выходзіла. Напэўна, узрост дае пра сябе ведаць. У верасні мне споўніцца 37.

— **Вы яшчэ плануеце гуляць?**

— Хацелася б дадаць да сваёй кар'еры гадоў-другі. На самой справе, нават сорок гадоў для валеібалістак — яшчэ той узрост, у якім гуляюць. Як, напрыклад, мая сяброўка Ганна Мацыенка, ёй праз месяц якраз столькі і будзе. Праўда, яна звязваючая (амплуа ў валеіболе. — С. Ш.).

Але свет ведае і прыклад Ірыны Кірылавай, якая ў 46 гадоў выйграла бронзу чэмпіяната Расіі. Так што, па ідэі, ёсць да чаго імкнуцца.

— **Аднак, з іншага боку, і сумна, калі спартсмен нікуды не можа сысці. Бо больш нічога рабіць не ўмее.**

— Пытанне не ў гэтым — проста, пакуль сілы ёсць, трэба гуляць. Дый зарабляць, чаго ўжо там. А пра адукацыю я ніколі не забывала. У мяне два дыпламы: трэнерскі з Беларускага фізкультурнага і «корачкі»

”

Хацелася б дадаць да сваёй кар'еры гадоў-другі. Нават сорок гадоў для валеібалістак — яшчэ той узрост, у якім гуляюць. Ірына Кірылава ў 46 гадоў выйграла бронзу чэмпіяната Расіі

Новасібірскага ўніверсітэта па спецыяльнасці «Дзяржаўнае кіраванне».

— **Якім жа чынам вы аказаліся ў сібірскай ВНУ?**

— Я тады гуляла за «Амічку» з Омска і сур'ёзна цікавілася

палітыкай. У мяне ўся сям'я, можна сказаць, палітызаваная. І мне параілі займаць адпаведную адукацыю. І вось я паступіла, адвучылася, атрымала дыплом. А потым зразумела, што пагарачылася і сістэму ў адзіночку не зламаць.

— **Ваши любімыя палітыкі той пары?**

— Яўген Ройзман і Барыс Нямцоў. Былі і з'яўляюцца да гэтага часу. Але пра палітыку я цяпер калі і думаю, то ў дачыненні да роднай Беларусі. Але, зноў жа, я назіральнік і магу выказаць толькі нейкія ўласныя меркаванні. Прафесіяналам я з'яўляюся толькі ў валеіболе.

— **Пра яго пакуль і пагаворым. Праўда, што расійскі клубны чэмпіят — самы моцны ў свеце?**

— Думаю, што цяпер з ім па фінансавых магчымасцях зраўняліся турэцкі і італьянскі. Апошні заўсёды быў культавым, і трапіць туды заўсёды было «топ». Турэцкія клубы прымудраліся выйграваць Лігу чэмпіёнаў нават тады, калі наступаў фінансавы крызіс і ў каманд былі маленькія бюджэты. У адным з розыгрышаў казанскае «Дынама», за якое я тады гуляла, спыніў менавіта італьянскі супернік. Наш склад быў значна больш грозным, але мы саступілі.

Італьянскі чэмпіят — гэта знак якасці ў любы час. Усё роўна як італьянскі футбол. У яго могуць быць спады, але ўсе ведаюць, што проста патрапіць туды і гуляць — гэта ўжо ганарова. Тое ж самае тычыцца і валеібола.

Дарэчы, у дваццаць гадоў, яшчэ калі выступала за мінскую «Славянку», то мела прапанову з Апенін, але мяне не адпусцілі. А потым лёс даў расійскі ўхіл, мяне так усё задавальняла — і я замацавалася ў тамтэйшым чэмпіянаце.

— **Для чаго давялося прыняць і расійскае грамадзянства.**

— Гэта было патрабаванне часу, таму што ў кожнай камандзе меўся жорсткі ліміт на легіянераў. А ўлічваючы, што у Расію імкнуліся лепшыя гульцы свету, то ход быў заканамерным. Так паступілі многія беларускія і ўкраінскія спартсмены ў самых розных відах спорту.

Цікава, што ў нас гэта ўсе адекватна ўспрынялі. Можна, таму што я адыграла за нашу зборную адзінаццаць гадоў і выйграла штосьці на еўрапейскай, хай і маладзёжнай, арэне.

— **На юніёрскім узроўні мы традыцыйна паспяхоўныя. А вось на дарослым справа неяк не ідзе. Якіх поспехаў мы маглі б дасягнуць, калі б захавалі тую вашу «бронзавую» каманду?**

— Ну гэта такое, ведаецца... Калі нашы баскетбалісткі сталі трэцімі на чэмпіянаце Еўропы, то мы на сваёй «Еўропе» нават

з групы не выйшлі. А цяперашні склад зборнай заняў на апошнім чэмпіянаце Еўропы сёмае месца. З гэтага можна зрабіць выснову, што цяперашняя версія каманды мацней, чым наша. І хто ведае, можа, на будучым першынстве Старога Свету гэты вынік атрымаецца палепшыць. Хоць ён і так даволі добры, улічваючы развіццё валеябола ў Еўропе.

— **Ці раіце беларускім гульцам з'язджаць за мяжу?**

— Хоць бы таму, што, чым з большай колькасцю добрых трэнераў ты працуеш, тым хутчэй расце твой клас. Зноў жа, іншыя сістэмы, майстры, побач з якімі трэніруешся і ў якіх можна шмат чаму навучыцца. Свет не стаіць на месцы, і кожны год нешта мяняецца ў плане тактыкі, тэхнікі або той жа фізічнай падрыхтоўкі.

Так што з'язджаць проста неабходна. Зразумела, пры наяўнасці нармальнага варыянту.

Мне ў гэтым плане пашанцавала. З задавальненнем узгадваю час, праведзены ў Казані. Там у клуба свая сучасная база, усё кампактна з пункту гледжання лагістыкі. Няма такіх адлегласцей, як у Маскве, хоць і там мне таксама вельмі спадабалася.

Нельга не ўспомніць і Краснадар, у якім з намі тады працаваў цяперашні трэнер нацыянальнай зборнай Беларусі Станіслаў Салікаў. Ён жа нас цяпер і абыграў з «Мінчанкай». Думаю, шмат у чым за кошт вопыту, які ён набыў, працуючы ў Суперлізе. Трэнерам, дарэчы, таксама трэба з'язджаць і вучыцца.

— **Горад пражывання накладвае адбітак на гульца?**

— У нейкай меры, так. У Маскве, напрыклад, было не вельмі ўтульна, таму што гэта проста вельмі вялікі горад і кудысьці дабрацца... Зразумела, што клуб нам здымаў кватэры недалёка ад трэніровачнай базы, але на гульні даводзілася ехаць вельмі доўга. Вечна гэтыя коркі, у якіх можна стаяць гадзінамі...

Пецяярбург жа «мой» горад цалкам. Ёсць толькі два гарады, куды з'язджаюць валеябалісткі, калі скончылі кар'еру, — гэта Краснадар і Пецяярбург. У першым выпадку зразумела: там цёпла. Хоць і другі таксама відавочны: Піцер проста выдатны, у яго можна захацца з першага погляду. Ён найбольш еўрапейскі з усіх расійскіх. Так, таксама немаленькі, але і людзей, і коркаў там паменш, чым у Маскве.

Пяць разоў была ў Эрмітажы — апошні раз па заканчэнні сезона. І адна хадзіла, і з экскурсіямі. За адзін раз, вядома, там нічога ўбачыць нельга. Таму задавальненне трэба расцягваць.

Добра, што ў нас у камандзе дзяўчынкі, якія жыва ўсім цікавяцца. І калі нехта ў агульную групу піша, што ў выхадны добра б схадзіць у тэатр ці ў музей, то такія прапановы праходзяць «на ўра». А мне падабаецца, калі ты гуляеш у горадзе і знаёмішся з яго гісторыяй і культурай.

— **Не ўсім гарадам шанцуе з гісторыяй і помнікамі архітэктуры.**

— Омск, мабыць, менавіта з гэтай серыі: глядзець там асабліва няма чаго. Затое ў горадзе жывуць цудоўныя людзі — і гэта галоўнае яго багацце.

Сапраўдныя сібіракі — добрыя і адкрытыя. Дарэчы, гэты горад — чэмпіён краіны па колькасці сонечных дзён. Гэта здаецца неверагодным, але менавіта так. Нават не магу ўспомніць, каб неба над Омскам было хмурным. Цяпер там, напрыклад, ужо пад 30 градусаў гарачыні. Клімат кантынентальны, то-бок лета там сапраўднае, але і зіма таксама — з вялізнымі гурбамі і моцным марозам.

Ёсць яшчэ такі горад, як Урэнгой. Там зімой мінус 50 і знайсці людзей на вуліцы вельмі праблематычна. Усе сядзяць па хатах. У кожным доме ёсць маленькая крамка, дзе і праходзяць усе зносіны паміж жыхарамі. З кожнага акна, дзе жывуць уладальнікі аўтамабіля, тырчыць провад з падагрэвам. Інакш завесці машыну на такім марозе проста нерэальна.

Добра, што прыезджалі мы ў горад толькі на гульні, звычайна нас пасялялі на трэніровачнай базе. Таму што жыць у горадзе рэальна цяжка. Не хапае кіслароду. Пастаянна сінеюць вусны і вельмі цяжка дыхаць. Рана цяжэй, у 2-3 гадзіны ўжо ўсё. Лета зусім маленькае, месяц, максімум два.

Вось вы спыталі пра гарады, а я ўзгадала, як першы раз паехала ў Омск, на матч усіх зорак расійскага чэмпіянату. Тады яшчэ грошай асабліва не зарабіла і як зачараваная глядзела на дзяўчат з «Амічкі» — кожная з іх была апранутая ў раскошнае футра.

Гэта былі яшчэ тыя часы, калі людзі не затлумляліся над абаронай пушнога зверга і людзі ў футрах ўспрымаліся абсалютна натуральна. Хоць, як натуральна: усе жанчыны ім зайздросцілі. І мне, малядой дзяўчынцы, тады гэта здавалася сівалам нябачанай раскошы. І я думала: вось, трэба добра гуляць, паказваць сябе — і тады таксама змогу дазволіць сабе такую прыгажосць.

— **Вы з піцерскімі дзяўчатамі абмяркоўвалі падзеі ў Беларусі?**

Я хачу жыць у гэтай краіне. Яна выдатная ўжо цяпер, а будзе наогул незвычайнай, калі здбудзе лепшыя еўрапейскія якасці. Дзе будуць законы, дзе пачнуць паважаць правы чалавека. І чалавек гэты не будзе баяцца выйсці на вуліцу, перастане жыць у страху

Як адцягваю ўвагу? З сынамі гуляю, кніжкі чытаю. Але ўсё роўна, зразумела, цяжка кіраваць сваімі эмоцыямі і дыстанцыявацца ад таго, што адбываецца тут і цяпер. Думаю, гэта наогул немагчыма. Рэальнасць увесь час побач.

— **Якой бачыце будучыню Беларусі?**

— Выключна аптымістычнай. Я хачу жыць у гэтай краіне. Яна выдатная ўжо цяпер, а будзе наогул незвычайнай, калі здбудзе лепшыя еўрапейскія якасці. Дзе будуць законы, дзе пачнуць паважаць правы чалавека. І чалавек гэты не будзе баяцца выйсці на вуліцу, перастане жыць у страху ад таго, што дзверы кватэры могуць выламаць у любы час дня і ночы, а яго самога звесці далёка і надоўга.

Веру, што ўсё гэта пройдзе, як страшны сон. І мы будзем радавацца жыццю ў цудоўнай краіне.

— **Вам зараз не хочацца абнавіць свой атрыманы дыплом і пачаць свой шлях у палітыцы — цяпер ужо на радзіме?**

— Не, усё-ткі гэтым павінны займацца прафесіяналы. З кожным разам пераконваюся ў гэтым ўсё больш. Гэта такое сабе відовішча — расійская Дзярждума, дзе сядзяць спартсмены, якія час ад часу радуюць народ нейкім перламі. І ўсе пытаюцца: «Што гэтыя людзі там робяць?»

Вядома, кожны спартсмен можа, ды і, па сутнасці, абавязаны мець сваё меркаванне. Выказваць яго ў інтэрв'ю, нешта пісаць у сацсетках. Але ўсё-ткі палітыка — гэта асобная прафесія, якой трэба доўга і старанна вучыцца. Я пакуль да гэтага дакладна не гатовая.

— **Каго б вы бачылі будучым прэзідэнтам Беларусі?**

— Мне вельмі імпануе Віктар Бабарыка. І я збіралася аддаць за яго свой голас на выбарах. Добра адукаваны чалавек, які

ўжо паказаў сябе як умелы кіраўнік. Валерый Цапкала, думаю, такі ж.

Падабаецца Павел Латушка — ён таксама не пачатковец у палітыцы, чалавек з добрым бэкграўндам. І, акрамя таго, мне заўсёды падабаліся мужчыны, якія мелі сваё меркаванне і не баяліся пацярыць за яго выказванне.

— **Святлана Ціханоўская?**

— Таксама смелая жанчына. Але, наколькі я разумею, яна не збіраецца быць у палітыцы і проста пастараецца дапамагчы правесці сумленныя выбары. І тады хай народ сам выбірае таго, каго ён хоча ўбачыць на чале дзяржавы.

Можа, прэзідэнтам стане не мужчына, а жанчына. У нас шмат выдатных жанчын, мы ўбачылі нямала прыкладаў за мінулы год. Таксама нічога не буду мець супраць. Вельмі хочацца пажыць у краіне, якую Еўропа не будзе шкадаваць, як цяпер, а наадварот — будзе ганарыцца і ставіць усім у прыклад.

Таму і з'язджаць нікуды не хачу. А бачу будучыню сваёй сям'і выключна ў роднай Беларусі. І паспрабую прынесці ёй максімальную карысць. Праўда, пакуль яшчэ не ведаю, на якой сцежцы: спартыўнай ці нейкай іншай.

— **Вы задаволены першай часткай свайго жыцця?**

— Усё-ткі мая мара — выйграць Лігу чэмпіёнаў — не спраўдзілася. І наўрад ці ўжо, паклаўшы руку на сэрца, увасобіцца ў жыццё. Ва ўсялякім выпадку, у якасці гульца. А з іншага боку, я правяла ў Лізе дзясятак сезонаў аж з чатырма клубамі — прычым такімі, проста прабіцца ў склад якіх ужо было нялёгка. Таму мне няма патрэбы казаць пра тое, што мая кар'ера гульца не ўдалася. Думаю, кар'ера атрымалася неблагой.

Фота з сацсетак Алены Гендэль

«Мы не будзем гуляць, пакуль кіруе хунта»: галодныя гульні футбольнай зборнай М'янмы

Аляксей АСАНОВІЧ

Пакуль у беларускім футболе з супрацівам зольшага глуха, можна зазірнуць у Азію. У М'янме таксама палітычны крызіс, таксама пратэсты, таксама палітвязні і таксама «спорт па-за палітыкай». Але тамтэйшая нацыянальная зборная прыняла зусім іншыя рашэнні.

Рэвалюцыя

Кароткі змест падзей у М'янме для тых, хто прапусціў. 1 лютага 2021 года ўзброеныя сілы пад кіраўніцтвам галоўнакамандуючага генерала Мін Аун Хлаіна захапілі ўладу і арыштавалі выбраных народаў прэзідэнта Він М'іна і прэм'ер-міністра Аун Сан Су Чжы. Таксама пад варту трапілі каля 400 членаў парламента.

Мін Аун Хлаін абвясціў, што папярэднія выбары 8 лістапада 2020-га, у выніку якіх каля 60 адсоткаў месцаў у абедзвюх палатах атрымала «Нацыянальная ліга за дэмакратыю» (партыя Аун Сан Су Чжы), «прайшлі са шматлікімі парушэннямі». Праваенны «Саюз салідарнасці і развіцця» сабраў толькі 33 месцы — каля 4 адсоткаў.

У краіне ўвялі ваеннае становішча, Він М'іна і Аун Сан Су Чжы абвінавачалі ў парушэнні кавіднага карантыну, прычым Аун Сан Су Чжы таксама інкрымінавалі незаконны ўвоз у краіну шасці рацый для яе службы бяспекі.

Ваенныя абвінавачалі дзеючую ўладу ў фальсіфікацыях і пачалі рыхтаваць краіну да новых, «справядлівых», выбараў. Абураныя грамадзяне масава выйшлі на вуліцы. Супраць іх выступілі ўзброеныя салдаты, якім дазволілі страляць баявымі.

Паводле даных Асацыяцыі дапамогі палітвязням, на 1 чэрвеня 2021-га пераварот абышоўся ў 841 жыццё. Тая ж арганізацыя ацэньвае колькасць «палітычных» у турмах у 3141 чалавека. «Некаторыя з іх былі арыштаваныя 1 лютага, але ёсць і тыя, што трапілі за краты потым», — распавёў для «Reuters» прадстаўнік пенітэнцыярнага дэпартаменту М'янмы Кьяў Тун Оо. І, відавочна, у бліжэйшы час іх колькасць можа толькі павялічыцца.

Былая Бірма мае застарэлы досвед ваенных дыктатур. Краіна атрымала незалежнасць у 1948-м. За гэтым прайшлі дзесяць турбулентных гадоў, пасля якіх ваенныя ўпершыню афіцыйна захапілі ўладу. Спачатку ненадоўга (1958-60). Потым правялі выбары, аднак дэмакратыя пратрымалася менш за два гады: у 1962-м генерал У Нэ Він здзейсніў пераварот і кіраваў 26 гадоў. 12 з іх у краіне было ваеннае становішча.

У 1988-м народ падняўся на дэманстрацыі супраць ваенных пад кіраўніцтвам той самай Аун

Сан Су Чжы — дачкі заснавальніка Бірмы ў сучасным выглядзе Ан Сана і лаўрэаткі Нобелеўскай прэміі міру-1991. Генералы нарэшце дазволілі правесці выбары, лічачы, што людзі поўнацю падтрымліваюць палітыку адзінай на той момант партыі. Але здарылася непрадугледжанае: Аун Сан Су Чжы атрымала разгромную перамогу. Ваенныя пачухалі патыліцу — і не пагадзіліся аддаваць уладу. Генералы засталіся кіраваць, а лідарка апазіцыі адправілася пад хатні арышт.

Хунта заставалася ва ўладзе яшчэ 22 гады — да 2011-га. За гэты час назва краіны змянілася на М'янму, але ўнутраныя змены былі мінімальнымі. Толькі ў XXI стагоддзі 53-мільённая дзяржава зноў павярнулася да хаця б адноснай дэмакратыі. Аднак і яна прастаяла нядоўга.

Дэманстрацыя

Пратэсны настрой ахапіў усе слаі насельніцтва. Не сталі выключэннем і спартсмены, асабліва футбалісты і іх фанаты. Тым больш, што ўжо на другі месяц пратэстаў здарылася першая смерць спартсмена. Як распавяла англійская «The Guardian», капітан моладзевай каманды клуба «Хантхарвадзі Юнайтэд» (адна з вядучых дружных М'янмы) Чыт Бо Бо Ньейн быў застрэлены на вуліцы падчас пратэстаў. Гэта здарылася 27 сакавіка — у дзень, калі ў вулічных сутыкненнях сышлі з жыцця каля 150 грамадзянскіх.

21-гадовы хлопец, кумірам якога быў француз Поль Пагба, адправіўся на дэманстрацыю ў Інсэйн — адзін з раёнаў Янгона. У пэўны момант паліцыя адкрыла агонь. Ньейн быў паранены і памёр праз некалькі хвілін пасля таго, як яго прывезлі ў шпіталь.

У адрозненне ад Беларусі, не сталі маўчаць топавыя профі — гульцы нацыянальнай зборнай. Адрознае некалькі самых дасведчаных футбалістаў адмовіліся выходзіць на поле ў камізэльцы нацыянальнай каманды, пакуль страной кіруе хунта.

Гулец алімпійскай зборнай Хэйн Хтэт Аун, які выступае ў Малайзіі за «Селангор», у матчы дубляў забіў гол і паказаў фірмовы жэст пратэстаў з М'янмы — тры пальцы, узятыя ўверх. Гэты жэст узяты з кінафраншызы «Галодныя гульні». Бо, як і Сойка-перасмешніца, людзі змагаюцца супраць прыгнёту і за правы чалавека.

Дэманстрацыя нязгоды з хунтай Хэйн Хтэт Ауну каштавала адну гульню дыскваліфікацыі за «палітычную агітацыю». Толькі ён не сумаваў: «Мяне пакаралі па футбольным кодэксе, але я зрабіў гэта па этычных матывах».

«Было б добра, каб гульцы нацыянальнай зборнай таксама рабілі гэты жэст падчас кваліфікацыйнага турніра чэмпіянату свету-2022», — выказаўся галкіпер М'янмы Кьяў Зін Хтэт. І больш спрыяльны момант для пратэсту сапраўды цяжка знайсці.

Праз пандэмію другі раўнд адбору на ЧС-2022 у Азіі праводзіўся цэнтралізавана: усе групы з'яжджаліся ў адно месца і гулялі ўсе астатнія матчы за два тыдні. М'янма была ў кампаніі з Японіяй, Таджыкістанам, Кыргызстанам і Манголіяй. Усе сустрэчы прымала Краіна Узыходзячага Сонца. Але сабраць каманду аказалася не так проста.

Той самы 31-гадовы Кьяў Зін Хтэт — асноўны галкіпер зборнай — адмовіўся ехаць у Японію. І ён не адзін такі. Вядучы абаронца Заў Мін Тунь і выбітныя форварды К'яў Ко Ко і Аун Тху (больш за 160 гульняў у нацыянальнай камандзе на траіх) таксама не паляцелі ў Токіа. Прычына адна: пратэст супраць хунты.

«Мы будзем гуляць толькі на вуліцы, пакуль не наступіць дэмакратыя. Пры дыктатуры рабіць гэтага не збіраемся», — выказаўся за ўсіх Кьяў Зін Хтэт у інтэрв'ю нямецкаму ТБ.

Федэрацыя футбола М'янмы агучыла пагрозу дыскваліфікаваць адказнікаў, але гэта не напалохла гульцоў. «У гэты час ёсць больш важныя рэчы, чым футбол... Але ў нас таксама ёсць адказнасць... І я спадзяюся, што людзі М'янмы нас блаславіць», — сказаў галоўны трэнер зборнай немец Антуан Хэй напярэдадні турніра.

Хэй да апошняга спрабаваў сабраць лепшую каманду. Нават адклаў на тыдзень вылет у Японію. Мацнейшых сабраць усё роўна не атрымалася. «Калі б усе адмовіліся гуляць, гэта было б моцна. Але маладым футбалістам зараз пагражаюць іх будучыняй, калі яны не стануць гуляць. Таму ім цяжка», — упэўнены Кьяў Зін Хтэт.

Здаецца, супраць дыктатуры — значная частка тамтэйшай спартыўнай тусоўкі. Нават м'янмарскія заўзятары англійскіх і іспанскіх клубаў — якія ў большасці азіяцкіх краін звычайна проста коцікі, а не нейкія «ультрас» — хутка пасля перавароту выйшлі на масавыя маніфестацыі. Фан-клубы «Ліверпуля», «Тотэнхэма», «Манчэстэр Сіці», «Барселона» і іншых дружных маршам прайшліся па вуліцах Янгона і правялі дэманстрацыю ля брытанскай амбасады.

«Мы хочам сапраўднай дэмакратыі. Мы ўсе ідзём наперад і ўжо не будзем глядзець назад. Мы не можам факсіраваць ува-

гу ані на гульнях, ані на працы. Жыць пад ваеннай хунтай — гэта вельмі балюча», — распавялі яны журналістам. Фанаты трымалі ў руках плакаты: «Не хачу дыктатуры, хачу толькі новых трафеяў для "Ман Юнайтэд"», «Мы лічылі, што ВАР — гэта жарт, але пераварот — гэта сапраўдны жарт». Да таго ж, футбол глядзець стала няма як: і ТБ, і Інтэрнет ваенныя вырубілі.

Капітуляцыя

Хунта паспрабавала надавіць на зорных пратэстоўцаў, пачаўшы кампанію супраць іх. Некаторыя селебрыці трапілі за краты. Быў афіцыйна складзены ліст «зраднікаў», які цыркуляваўся ў медыя з забаронай супрацоўнічаць з тымі, хто супраць генеральскай улады. Хунта і ад футбалістаў чакала пакары і калі не перамог, то хаця б барацьбы ў Японіі. Але...

Матч з гаспадарамі (як і ўсе астатнія, без заўзятараў) на стадыёне ў Тыба адразу пайшоў не па плане. Каля 70 пратэстоўцаў прыйшлі да арэны і правялі акцыю ў падтрымку дэмакратыі ў М'янме. «Гэтая каманда не прадстаўляе наш народ. Мы не спрабуем пратэставаць супраць гульцоў. Мы проста хочам, каб яны перасталі супрацоўнічаць з ваеннай хунтай». «Гэта не наша каманда. Яны не хочуць гуляць, але на іх існуюць», — так адказалі заўзятары перад стадыёнам на пытанні channelnewsasia.com.

Выкананне гімнаў прайшло без эксцэсаў, але, калі апэратар з камерай праходзіў міма запасных, адзін з іх (галкіпер П'е Лян Аун) усё-ткі паказаў усяму свету тры пальцы. На іх па-англійскі было напісана: «We Need Justice» — «Нам патрэбная справядлівасць».

Ну а сама гульня паставіла шмат пытанняў. Ужо да перапынку «сінія самураі» забілі ў вароты «азіяцкіх ільвоў» чатыры галы. Пасля — яшчэ шэсць. Прычым усе яны былі праведзены са штрафной пляцоўкі пры неверагоднай абьякавасці да жыцця гасцей. Для параўнання: на пачатку адбору супернікі сустракаліся ў Янгоне. І там японцы выйгралі толькі 2:0. Ніхто так і не зразумеў, што гэта: італьянская забастоўка ці м'янмарскі узровень?

Антуану Хэю было цяжка схавацца на прэс-канферэнцыі. Мала таго, што лік проста ганебны, дык яшчэ і пытанні палітычныя. А як на іх адказаць? Што ні скажаш, хтосьці ды праб'е — ці генералы, ці пратэстоўцы... «Не ведаю нагоды, з якой людзі сабраліся ля стадыёна... Мы сканцэнтраваны на футболе, на нашай працы, на нашай камандзе, гульцах. Мы не займаем ніякай палітычнай пазіцыі»...

Добра не займаць палітычнай пазіцыі — але пазіцыю ў табліцы адборачнай групы «F» заняць усё-ткі давалося. І яна будзе вельмі нізкая, бо пасля 0:10 ад Японіі здарылася яшчэ 1:8 ад кіргізаў і 0:4 ад таджыкаў.

Без падтрымкі ўсяго народа нічога асабліва не зробіш — ні футбол, ні дыктатуру.

Французскі Кудзін

Сяргей КАЙКО

З лёгкасцю трэніраванага спартсмена ён пераскочыў цераз паранет і апынуўся ў самым эпіцэнтры падзей — сярод мноства папличнікаў і якраз насупраць апанентаў. Адрозна ж высунуўся наперад і пайшоў у наступ. Удар, яшчэ ўдар, яшчэ — завучаныя рухі, доўгія рукі, сціснутыя ў кулакі. І агромністая энергетыка, якая вызначыла вынік сутыкнення. Ашаламленыя, праціўнікі пачалі адыходзіць — ім не дапамагалі ні друкі, ні шчыты, ні шлемы...

Калі вы злавлі флэшбэк і вырасшылі, што справа была ў жніўні ў Маладзечне, а кулакамі працаваў баец-чэмпіён Аляксей Кудзін, то гэта не так. Справа была ў Парыжы 5 студзеня 2019-га, падчас чарговай пратэстнай акцыі «жоўтых камізэлек».

У той дзень было вельмі горача, і кадры супрацьстаяння на мастку Леапольда Сердара Сенгора абышлі не толькі Францыю, сабраўшы мільёны праглядаў. Галоўным героем віруснага відэа стаў Крыстоф Дэцінгер — былы баксёр-цяжкавік, двухразовы чэмпіён Францыі з ростам пад два метры. Чалавек, якога раней ведалі толькі спартыўныя заўзятары і які назаўтра прачнуўся знакамітым. Прачнуўся, дарэчы, у сябе дома — не ў мясцовым парызкім РУУС.

Але з Аляксеем Кудзіным у Крыстофа Дэцінгера сапраўды шмат агульнага. Таму мы і распавядзем яго гісторыю — у чымсьці вельмі паказальную для сённяшніх беларускіх рэалій.

Хто такі баксёр Дэцінгер?

Як у амаль любога еўрапейскага баксёра, у Крыстофа Дэцінгера былі дзве спартыўныя кар’еры: адна аматарская, другая — прафесійная.

У аматарскай ён дарос да бронзы юніорскага першынства Еўропы, медалёў чэмпіянату Францыі і розных міжнародных турніраў. Яго марай быў удзел у Алімпійскіх гульнях, і ён да гэтага ішоў цвёрдымі крокамі, бачачы перад сабой Афіны-2004. Аднак у Грэцыі ёсць усё, а гэтага хлопца яна не дачакалася. Праз канфлікт з чыноўнікамі федэрацыі Крыстоф патрапіў у няміласць і быў выключаны з алімпійскай каманды.

Пасля гэтага ён сышоў у прафесіяналы, дзе таксама нашмат часцей біў, чым быў бітым. Усяго на прафесійным рынку Дэцінгер правёў 23 баі, з якіх выйграў 18. Неблагая ўвогуле статыстыка, хая зорку з неба ён так і не сарваў. Пік яго кар’еры — бой за тытул чэмпіёна свету паводле версіі WBC, які француз саступіў бельгійцу Ісмаілу Абдулу.

Ці мог ён дасягнуць большага? Напэўна, мог. Бо пачаў

Фота AFP

займацца боксам позна — у 15 гадоў, калі асноўныя навыві байцы ўжо выпрацоўваюць. Затое ў юнацтве Крыстоф паспеў напрацаваць на грозную мянушку Цыган з Масі («цыган» — праз адпаведнае паходжанне, «Масі» — прыгарад Парыжа, дзе хлопец юнак трэніраваўся).

Ці мог ён зарабіць боксам на забяспечаную старасць? Цяжка сказаць, але ж не зарабіў — таму і пайшоў у 2014-м, пасля завяршэння кар’еры, працаваць у аўтадарожную кампанію. Там яму, прынамсі, выдалі тую самую жоўтую камізэльку.

Яна спатрэбіцца Крыстофу Дэцінгеру праз чатыры гады, калі ён, 37-гадовы экс-баксёр і бацька траіх дзяцей, далучыцца да самых масавых пратэстаў у навейшай французскай гісторыі.

Што такое «Рух “жоўтых камізэлек”»?

Увосень 2018 года прэзідэнт Францыі Эмануэль Макрон заявіў аб намеры павысіць падатак на аўтамабільнае паліва. Зразумеўшы, што гэта аўта-

матычна выкліча адпаведны рост цэн на бензін і дызель, грамадзянская супольнасць Пятай Рэспублікі прыкметна ўсхвалявалася.

Цэны на паліва — традыцыйна балючая тэма для французцаў, таму не дзіўна, што неўзабаве аформіўся самадастатковы пратэст рух. Яго характэрныя асаблівасці — дэцэнтралізацыя і адсутнасць лідараў, камунікацыя праз сеціва і сацсеткі, дарожная святлоадбівальная камізэлька ў якасці «ўніформы» ўдзельнікаў.

Масавыя пратэсты пачаліся тады ж — восенню 2018-га. У розных гарадах краіны ў іх бралі ўдзел агулам сотні тысяч людзей. Яны перакрывалі дарогі і развязкі, займалі цэнтральныя плошчы гарадоў. Пры гэтым маніфестацыі не былі суцэльна мірнымі і рэгулярна ператвараліся ў гвалтоўныя сутыкненні з паліцыяй. З аднаго боку былі камяні, барыкады, бутэлькі з лёгкаўзгаральнай вадкасцю, пагромы крам і падпалы аўтамабіляў, з другога — слезацечны газ, вадамёты і святлошумавыя гранаты. Забя-

гаючы наперад, адзначым, што ў наступных судовых разбіральніцтвах крымінальныя пакаранні атрымлівалі як пратэстоўцы, так і паліцэйскія.

Патрабаванні маніфестантаў з цягам часу разрасліся. Цэны на паліва перасталі быць галоўным пунктам павесткі «камізэлек», да іх дадаліся пытанні падаткавай палітыкі, заробкаў і пенсій, працаўладкавання і жылля, нелегальнай міграцыі і экалогіі, і нават выхаду з ЕС і НАТА.

Высакародныя памкненні, здавалася б, павінны былі аб’яднаць краіну супраць палітыкі Макрона, рэйтынг якога не надта высокі, але гвалтоўныя метады барацьбы прыйшліся не даспадобы значнай частцы грамадства. У выніку ўжо ў лютым 2019 «Рух “жоўтых камізэлек”» падтрымлівалі толькі 43 працэнт французаў, аднак важна, што на іх баку заставаліся даволі шырокія палітычныя кругі.

Так ці інакш, але свайго пратэстоўцы збольшага дамагліся. Па многіх сацыяльных праблемах урад пайшоў ім насустрач — і дзе адмяніў непапулярныя праекты, дзе замарозіў, а дзе адправіў на дапрацоўку.

За ўвесь час «камізэлькавых» пратэстаў, якія ў актыўнай фазе працягваліся каля чатырох месяцаў, загінулі 11 чалавек.

Чым скончылася парызкая справа?

Бойка на мастку Леапольда Сердара Сенгора скончылася на карысць маніфестантаў. Ад рук і ног Крыстофа Дэцінгера 5 студзеня 2019 года пацярпелі два парызскія жандармы. Гэта выдатна відаць на запісах, якія і сёння лёгка знайсці ў YouTube.

Ужо на наступны дзень гэтыя кадры смакавала ўся Францыя, і галоўны герой «блокбастара» вычарпальна разумеў, што ўчарашні паядынак не скончыўся з гукам фінальнага гонга — наадварот, усё толькі пачынаецца. За ім не прыехалі на «бусіках», яго кватэру не ўзялі штурмам людзі ў масках — на той момант яго нават у вышук ніхто не абвясціў. Баксёр сам згуляў на апераджэнне: запісаўшы відэа, якое у нас назвалі б «пакаяльным», ён выйшаў з хаты і накіраваўся ў бліжэйшы паліцэйскі пастарунак — здавацца.

Судзілі яго праз месяц. «Я хацеў прадухіліць адну несправядлівасць, але здзейсніў іншую», — не хаваў віны Крыстоф падчас працэсу. Ён меў

на ўвазе перадгісторыю канфлікта — збіццё паліцэйскімі з дапамогай друкі маладога хлопца і жанчыны. Нібыта гэта ён убачыў на ўласныя вочы, раз’юшыўся і паўстаў на абарону безабаронных.

Ці тое суд прыняў да ўвагі такія шчымлівыя падрабязнасці, ці — што хутчэй — на Захадзе проста паважлівае стаўленне да чалавечай свабоды, але пакаранне спартсмен атрымаў гэткае, аб якім застаецца толькі марыць беларускім палітвязнем. Бо ў нашых гуманістычных шыротах даюць калонію за надпісы на асфальце, пазбаўляюць волі за каментары ў Тэлеграме, а пад артыкул аб масавых беспарадках падводзяць просты выхад на праезную частку.

Абвінавачаны за збіццё жандармаў былы баксёр Крыстоф Дэцінгер атрымаў ад французскага суда 30 месяцаў арышту, прычым 18 з іх — умоўна. Што да астатніх 12, то і іх спартсмен напачатку адбываў амаль у курортным рэжыме: у «казённым» доме толькі начаваў, удзень жа, як звычайна, працаваў і бавіў час з сям’ёй. Праз паўгода, пабачыўшы ўзорныя паводзіны асуджанага, з яго знялі і гэтыя абмежаванні. У сухім астатку засталася хіба што кампенсацыя пацярпелым — 2000 і 3000 еўра — тут ужо расплочвацца даялося без дысконту. Зрэшты, дапамагла французская салідарнасць: «камізэлькавая» супольнасць актыўна данаціла свайму герою — хапіла і на адвакатаў, і пакрыццё іншых выдаткаў.

Як там Кудзін?

Беларус Аляксей Кудзін на адсутнасць падтрымкі наўрад ці наракае, але яго становішча нашмат больш цяжкае, чым у Крыстофа Дэцінгера. У жніўні ён таксама не стрымаўся — і ў адказ на гвалт сілавікоў у Маладзечне ўжыў «спецсродкі» з арсеналу чэмпіёна свету па змешаных адзінаборствах.

Далей вы мусіце ведаць — драматычную гісторыю байца і бацькі пяці дзяцей мы ўжо распавядалі. Арышт, збіццё, раптоўнае вызваленне да суда, уцёкі ў Расію... Потым зноў арышт — ужо ў Маскве — і пытанне аб экстрадыцыі, якое вісіць амаль паўгода. Усе гэтыя месяцы Аляксей знаходзіцца ў расійскай турме ў поўным няведанні ўласнай будучыні.

Калі Кудзін паўстане перад судом на радзіме, на ўмоўны тэрмін разлічваць не давядзецца. Беларусь не Францыя, дзе нават за аплывуху самому прэзідэнту Макрону аднаму нястрыманаму мусьць нядаўна далі ўсяго толькі чатыры месяцы зняволення. Беларусь — гэта канвеер, які працуе ўжо колькі месяцаў і крышыць чалавечыя лёсы. 36-гадоваму заслужанаму майстру спорта пагражае да пяці гадоў турмы, і з улікам абставін — уцёкаў і цяжкай рукі, якой ён контратакаваў сілавікоў, — айчынная Феміда наўрад ці паскваціцца на паказальна жорсткі прысуд.

Пытанне аб экстрадыцыі расійскі бок будзе вырашаць ужо сёння. Аб гэтым у сацсетках паведамляе Таццяна Кудзіна — жонка вязня. Дадаўшы, што яе муж-чэмпіён трымаецца бадзёра, актыўна трэніруецца за кратамі і спадзяецца на лепшае.

Фота thesportisman.com

Фота reuters

Фота twitter.com

Толькі бізнес.

Без Марыны Граноўскай «Чэлсі» не выйграў бы гэтую Лігу чэмпіёнаў

Кірыл ІВАНЧУК

Прайшло паўмесяца, а жыць з думкай, што пераможца Лігі чэмпіёнаў-2020/21 «Чэлсі» ўсё яшчэ нязвыкла.

Уплэй-оф з «арыстакратамі» развіталіся ледзь не перад кожным раўндам. «Атлетыка»? Ды мадрыдцы, вымуштраваныя вялікім Дыга Сімеоне, нават да штрафной не падпускаць гэтую лонданскую каманду-развалюху... «Порту»? Пашанцавала з лэсаваннем, хоць хай яшчэ пройдучь партугальцаў, якія выбілі «Ювентус» з Раналду... «Рэал»? Ну тут дакладна брытанская песенька захлынецца — Зідан на такіх стадыях разбіраецца з супернікамі па-каралеўску і бярэ трафей. Яшчэ і Бензема ў д'ябальскай форме... «Манчэстэр Сіці»? Вось казцы і канец: у ідэальнага Гвардыёлы ідэальная каманда, якая праводзіць ідэальны сезон, з MVP года дэ Брэйна наперавес. Ужо лепш бы ў фінал выйшаў «Рэал», можа, навязаў бы хоць нейкую барацьбу...

Хто мог выказаць здагадку, што «Сіці» на 90 хвілін без асаблівых перспектыву ўткнецца ў шматузроўневую абарону «Чэлсі», а разумнік дэ Брэйна атрымае не прызнанне, а ў вока ад Рудзігера, і з гематомай пакіне поле пасля гадзіны гульні? Зрэшты, ключавым гэты эпизод няк не стаў: у якасці даганяючых «манчэстэрцы» аказаліся яшчэ пры бельгійцы, аднак не змаглі прыдумаць сіметрычнага адказу ні з ім, ні без яго. «Чэлсі» перайграў «Ман Сіці», Кантэ — усю групу атакі «гараджан», Тухель — Гвардыёлу.

Для Кантэ фінал Лігі чэмпіёнаў у прынцыпе стаў яркай кропкай магутнай другой паловы сезона. Каб было зразумела, наколькі менавіта: апорніка, які не забівае і нічога не стварае наперадзе, сур'ёзна абмяркоўваюць як прэтэндэнта на «Залаты мяч»: апошні раз гулец, арыентаваны на абарону, атрымліваў

«ЗМ» у далёкім 2006-м — Фабія Канавара за перамогу на чэмпіянаце свету. Здзівіліся тады абсалютна ўсе, нават сам Канавара. Калі Кантэ далёка пройдзе са зборнай Францыі на чэмпіянаце Еўропы, то цалкам можа паўтарыць поспех італьянца.

Але галоўным творцам лонданскага трыумфу, вядома, лічыцца Тухель. Немец прыняў патрапаную каманду ў сярэдзіне сезона, падняў яе ў самым канкурэнтным еўрапейскім чэмпіянаце з дзвятага месца на трэцяе і прынес перамогу ў Лізе чэмпіёнаў. А заадно, што для лонданскіх заўзятараў асабліва прыемна, выбіў «Манчэстэр Сіці» не толькі ў фінале ЛЧ, але і ў паўфінале Кубка Англіі. Пара росчыркаў — і Тухель сапсаваў «гараджанам» увесь

Распавядаюць, за сталом перамоў яна непахісная. На першым часе гэта асабліва збівала з панталыку футбольных агентаў, якія спачатку паціралі рукі, даведаўшыся, што трэба мець справу з жанчынай, а затым пакутавалі

год. Нават пераканаўчая перамога ў Прэм'ер-лізе перастала радаваць, а ўладальнік клуба Шэйх Мансур публічна заявіў, што сезонам не задаволены.

Што тут дадаць, Тухель бліскучы. Тым не менш, ёсць на «Стэмфард Брыдж» чалавек, чья роля аказалася яшчэ важнейшай. Ён не выходзіў на поле, не кіраваў камандай з тэхнічнай зоны і не размаўляў на прэс-канферэнцыях. Справа ў тым, што дырэктар клуба Марына Граноўская ў прынцыпе пазбягае публічнасці — нават яе фотаздымкаў у інтэрнэце напэралік (у асноўным, як яна

падпісвае кантракты з гульцамі). Аднак менавіта ёй як сабе давярае Раман Абрамовіч, і менавіта яна сабрала па частках гэты трыумфальны «Чэлсі».

«Граноўская гаворыць усім, што рабіць, — і яны гэта робяць»

Усяго адзін штрых: без Граноўскай Тухеля ў «Чэлсі» магло не здарыцца. Калі ў Лэмпарда справы разладзіліся, паўстала пытанне, як быць. З аднаго боку, у «Чэлсі» з трэнерамі ніколі не цырымніліся. З іншага, усё-ткі Лэмпард — легенда клуба. Да таго ж, ён прыняў каманду ў няпросты час, удала інтэграваў у склад лонданскую моладзь і выдаў выдатны папярэдні год. Асаблівага вонкавага ціску на клуб не было: амаль усе сыходзіліся, што трэнер заслужыў права дагуляць сезон, а там ужо можна падумаць. У распранальні не ўсё было гладка, аднак большасць гульцоў усё ж стаяла за Лэмпарда. Асабліва, тая самая моладзь.

Але кіраўніцтва «Чэлсі» ніколі не лічылася са знешнімі фактарамі, і ў студзені з Лэмпардам развіталіся — прычым пасля пераможнага кубкавага матча з «Лутонам». Трэнера наўрад ці выратавала б нават серыя перамог, бо Граноўская пачала пошук новага рулявога яшчэ ў снежні. Калі на рынку з'явіўся Тухель, яна зрагавала вокамгненна і без усялякіх сантыментаў.

Цяжка сказаць, наколькі добра Граноўская разбіраецца ў футболе. Яна не дае інтэрв'ю, не ходзіць на ток-шоу, ніяк не выяўляе сябе публічна. Усё, што пра яе вядома, — скупыя характарыстыкі брытанскіх журналістаў са спасылкамі на інсайдаў. «Мае велізарную ўладу ў «Чэлсі», умее весці справы, жорсткая ў перамовах»... Калі ў 2014-м зайшло ў тупік абмеркаванне новага кантракта легенды клуба Тэры, Граноўская выпаліла нешта накшталт «Падпісвай або вымятайся!». Тэры падпісаў.

Затое дакладна можна сказаць, што рэдка памыляецца ў людзях уладальнік «Чэлсі» Ра-

3 Граноўскай у Абрамовіча самыя доўгія і трывалыя адносіны. Яе дзелавыя якасці ён высока ацаніў яшчэ ў часы «Сібнафты», а пасля запрасіў з сабой у Лондан. З 2013-га яна ўступіла на пасаду дырэктара клуба і з тых часоў не раз трапляла ў розныя рэйтынгі самых уплывовых жанчын у свеце футбола

ман Абрамовіч. Сам мільярдэр футбол больш любіць, чым кеміць у ім, таму заўсёды акружаў сябе прафесіяналамі, чыя парада каштуе дорага. Пры куплі лонданскага клуба Абрамовіч, па-першае, перавабіў у Лондан тагачаснага гендырэктара «Манчэстэр Юнайтэд» Пітэра Кеньёна, а па-другое — зрабіў сваім дарадцам Піта дэ Фісера, аднаго з лепшых скаўтаў свету, які працаваў раней з галандскім ПСВ. Пазней прыслухоўваўся да Хідзінка, Гранта...

З Граноўскай у Абрамовіча самыя доўгія і трывалыя адносіны. Яе дзелавыя якасці ён высока ацаніў яшчэ ў часы «Сібнафты», а пасля продажу кампаніі запрасіў з сабой у Лондан. Спачатку статус Граноўскай у «Чэлсі» быў не зразумелы, аднак з 2010 года яна пачала наведваць пасяджэнні савета дырэктараў, а з 2013-га ўступіла на пасаду дырэктара клуба і з тых часоў не раз трапляла ў розныя рэйтынгі самых уплывовых жанчын у свеце футбола.

«Палітыка «Чэлсі» проста: Граноўская гаворыць усім, што рабіць, — і яны гэта робяць», — напісаў калумніст «The Telegraph» Сэм Уоллес. Абрамовіч, мяркуючы па ўсім, такім становішчам спраў цалкам задаволены.

Тым больш вынікі «Чэлсі» за апошнія дзесяць гадоў кажуць, што гэтая жанчына — не проста дэспатычны пратэжэ ўладальніка клуба, а паспяховы менеджар. Тры чэмпіёнствы, тры Кубкі Англіі, Кубак Лігі, дзве перамогі ў Лізе чэмпіёнаў і Лізе Еўропы. Хто яшчэ можа пахваліцца супастаўнымі дасягненнямі на гэтым адрэзку?..

«Абрамовіч — гэта грошы, Граноўская — уменне распарадзіцца імі»

Марына Граноўская прызначана бачыць у «Чэлсі» бізнес-праект, з гэтых пазіцый і вядзе справы. Гучыць пацешна ў дачыненні да аднаго з самых багатых клубаў свету, які нават у цяперашні няпростыя часы можа сабе дазволіць за адно лета выкласці 200 мільёнаў еўра на трансферы. Але «арыстакраты» дзякуючы цвёрдасці дырэктара і расстаяцца з актывамі больш эфектыўна за іншых.

Прадаж Азара у «Рэал» проста скалануў футбольны свет. У паўабаронцы заставаўся ўсяго год кантракту з «сінімі», гулец усімі фібрамі душы хацеў у Мадрыд, «Чэлсі» і сам планавалі пазбавіцца бельгійца, каб той не сышоў у выніку бясплатна... Граноўская з такой жудаснай дыспазіцыяй выціснула з «Рэала» 89 млн. еўра (з бонусамі сума вырасла да 150 млн.)!

Яшчэ адзін класічны прыклад — расстанне з Сары. Па ўсім выходзіла, што «Чэлсі» давядзецца выплаціць непажаданаму трэнеру велізарную кампенсацыю.

Аднак Граноўская прымудрылася дамовіцца аб пераходзе трэнера ў «Ювентус», прычым яшчэ і выбіла з турындаў каля 4 млн. еўра. У выніку лонданцы аказаліся яшчэ і ў плюсе. Кажуць, пазбаўляцца баласты — «каньёк» цяперашняга дырэктара «Чэлсі».

Тыя, хто скептычна ставяцца да гэтага менеджара ў спадніцы, могуць парыраваць, што Сара — выключэнне з правіл. А праўда багатага жыцця ў тым, што «Чэлсі» за 18 гадоў пры Абрамовічы толькі трэнерам сумарна заплаціў страхавыя 112 млн. еўра няўстойкі. Мурьюню (у два заходы) — больш за 30 млн., Контэ — больш за 26 млн., Скалары, Вілашу-Боашу і Дзі Матэа — больш за 10 млн... Пра якую эфектыўнасць наогул ідзе гаворка? Ну, і лёгка траціць, калі за спінай — невычэрпная крыніца ў асобе Абрамовіча. Захацелі Хаверца — выклалі без цяжкіх дум 80 млн. еўра. Так любы зможа.

Тым не менш, з 2013 года, калі Граноўская афіцыйна заняла пасаду, ніхто ў Прэм'ер-лізе і блізка не атрымлівае такіх якасцяў ад продажу гульцоў, як «Чэлсі». «Сінія» выручылі больш за паўмільярд еўра! На гэтым адрэзку ў «Ліверпуля», які ідзе другім, амаль на 150 млн. менш. Акрамя таго, Граноўская змагла заключыць некалькі вельмі буйных кантрактаў са спонсарамі, уключаючы рэкордную здзелку з «Nike» на 900 млн. еўра за 15 гадоў.

Распавядаюць, за сталом перамоў яна непахісная, «жалезная лэдзі». На першым часе гэта асабліва збівала з панталыку футбольных агентаў, якія спачатку паціралі рукі, даведаўшыся, што трэба мець справу з жанчынай, а затым пакутавалі, спрабуючы выціснуць з Граноўскай хоць бы сімвалічна больш, чым яна была гатовая даць на старце.

Абрамовіч атрымлівае задавальненне ад валодання футбольным клубам, Граноўская вядзе бізнес. Нават цікава, наколькі цяжка зімой ёй далося рашэнне аб расставанні з Лэмпардам? Ці вагалася яна? Наўрад ці. Бо, калі адкінуць лірыку, нічога больш натуральнага і здарыцца не магло. Лэмпард — горшы трэнер «Чэлсі» па сярэдняй колькасці набраных ачкоў у Прэм'ер-лізе (1,67 бала за гульні — менш пры Абрамовічы не набіраў ніхто). На рынку аказаўся выдатны трэнер, які летась даводзіў сваю каманду да фіналу Лігі чэмпіёнаў. Што было далей, вы ўжо ў курсе.

«ЧЭЛСІ»: ШЛЯХ ДА ТРАФЕЯ
Групавы раўнд
«Севілья» — 0:0, 4:0
«Краснадар» — 4:0, 1:1
«Рэн» — 3:0, 2:1
Плэй-оф
«Атлетыка» — 1:0, 2:0
«Порту» — 2:0, 0:1
«Рэал» — 1:1, 2:0
«Манчэстэр Сіці» — 1:0